

AKPINAR

Mayıs - Haziran 2013

Yıl: 8

ISSN: 1306 - 3731

4 TL

KÜLTÜR SANAT VE EDEBİYAT DERGİSİ

45.
Sayı

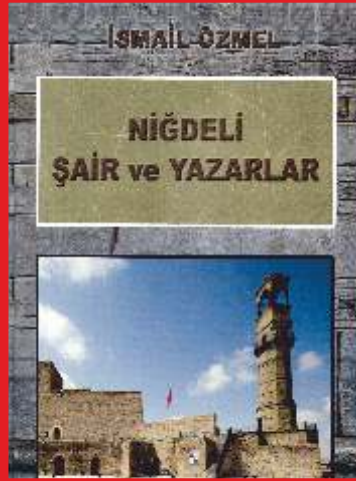
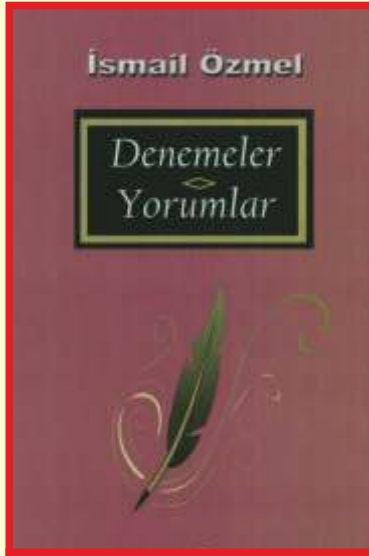
ŞİİRLER

İsmail ÖZMEL
Muhsin İlyas SUBAŞI
Rasim DEMİRTAŞ
İbrahim BERBER
Hikmet ELİTAŞ
İsmail KARA
Mesut İlkay YANIK
Mehmet BAŞ

YAZILAR

İsmail ÖZMEL
Prof. Dr. Nurullah Çetin
İbrahim ÖZTÜRK
Murat SOYAK
Alper GÖNCÜ
Yusuf BAL
Kibar AYAYDIN
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Vehbi ECER
Mehmet Şükrü BAŞ

www.akpinardergisi.com

Yeni Çarşı Merkezi
B Blok 1/5 • NİĞDE
Tel: 0.388 213 12 50 - 233 35 45

AKPINAR

Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi

Yıl: 8 Sayı: 45 / Mayıs - Haziran 2013 ISSN: 1306-3731

SAHİBİ ve GENEL YAYIN YÖNETMENİ

İsmail ÖZMEL
ismailozmel@hotmail.com

YAYIN KURULU

İsmail ÖZMEL
Kibar AYAYDIN
Murat SOYAK

DANIŞMA KURULU(HAKEM HEYETİ)

Prof. Dr. Abdulkadir YUVALI (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Pervin ÇAPAN (Muğla Üniversitesi)

YAZIŞMA VE YÖNETİM YERİ

Yeni Çarşı İş Merkezi B Blok Nu. 1/5 NİĞDE
Telefon: 0.388 213 12 50 Belgegeçer: 0.388 233 35 45

ABONE ÜCRETİ

Sayısı: 4 TL
Yıllık Abone Bedeli: 25 TL
Resmî Abone Bedeli: 50 TL
Yurtdışı Abone Bedeli: 30 Avro
Posta Çeki: 5145515 (İsmail ÖZMEL)

GRAFİK & TASARIM

Nilay PEKER ERSAN

BASIM YERİ

Karan Ofset

Selçuk Mh. Selçuklu Cd. 36/B • NİĞDE
Tel: 0.388 233 66 22 Belgegeçer: 0.388 233 88 11

Dergiye gönderilen yazı ve şiirler basılsın basılmıyın geri verilmaz. Yayınlanması istenen yazıların el-mek adresimize gönderilmesi gerekmektedir. Dergimizde yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazı ve şiirlere ücret ödenmez. Yayın kurulu gerekli gördüğünde yazılarda değişiklik yapabilir.

İÇİNDEKİLER

- 3 **ANNEM** (Şiir)
İsmail ÖZMEL
- 3 **YURT ÜLKÜSÜ** (Şiir)
Muhsin İlyas SUBAŞI
- 3 **HUZUR** (Şiir)
Rasim DEMİRTAŞ
- 4 **SAYIKLAMA** (Şiir)
İbrahim BERBER
- 4 **GİDERİM** (Şiir)
Hikmet ELİTAŞ
- 4 **BU ÜLKE KİMİN?** (Şiir)
İsmail KARA
- 5 **FARKLI BİR SES** (Şiir)
Mesut İlkey YANIK
- 6 **BİLETSİZ YOLCU** (Şiir)
Mehmet BAŞ
- 7 **YUNUS EMRE İNCELEMELERİNDE BİR METOT DENEMESİ**
İsmail ÖZMEL
- 11 **MAHŞERİN ESRARI ROMANINA DAİR**
Prof. Dr. Nurullah Çetin
- 17 **CUMHURİYETİN İLK YILARINDA NİĞDE BASININA GÖRE NİĞDE'DE SPOR HAYATI VE İLK FUTBOL MÜSABAKASI**
İbrahim ÖZTÜRK
- 23 **"BU ÜLKE"DE YAŞAMAK VE YAZMAK**
Murat SOYAK
- 28 **EĞİTİMCİ - YAZAR**
Ali İhsan BEYHAN İLE KONUŞTUM
Alper GÖNCÜ
- 30 **DÜŞZAR** (Şiir)
Yusuf BAL
- 31 **AVUKAT KUTSİ YILMAZ'I EBEDİ ÄLEME YOLCU ETTİK.**
- 32 **AHMET HAMDİ TANPINAR'DA RÜYA ESTETİĞİ**
Kibar AYAYDIN
- 39 **KAYSERİ MUSİKİ YOLCULARI**
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Vehbi ECER
- 41 **ŞAİRİN ÖLÜMÜ**
(H. RIDVAN ÇONGUR)
Mehmet Şükrü BAŞ
- 43 **GENÇ KALEMLER 100 YAŞINDA...**
- 44 **İsmail ÖZMEL Okulumuzda**

Sevgili Akpınar Okuyucuları,

Bu sayımıza da şiirlerle başlıyoruz.

İsmail Özmel, Muhsin İlyas Subaşı, Rasim Demirtaş, İbrahim Berber, Hikmet Elitaş, İsmail Kara, Mesut İlkay Yanık, Mehmet Baş, Yusuf Bal şiirleri ile dergimizi süslemişlerdir.

İsmail Özmel, Yunus Emre tetkiklerinde bir metot denemesi başlıklı yazısında bu konudaki teklif ve düşüncelerini anlatıyor. Yazarlarımızın bu konudaki yorum ve değerlendirmelerine sayfalarımızı açıyoruz.

Nurullah Çetin Hoca geçen gün Niğde Üniversitesinin davetlisi olarak geldi ve kalabalık bir dinleyici kitlesine düşüncelerini anlattı. Güzel bir sohbetti. Tekrar görüşmekten dolayı da mutlu olduk. Bu sayımızda Mehmet Nuri Parmaksız dostumuzun, İlhan Akın'la beraber yazdıkları Mahşerin Esrarı adlı romanını tahlil ediyor. Zevkle okuyacağınıza inanıyoruz.

İbrahim Öztürk Cumhuriyetin ilk yıllarında Niğde Basınındaki spor yazılarını, anlattığı,

Murat Soyak'ın Bu ülkede Yaşamak ve Yazmak, Alper Göncü Eğitimci Yazar Ali İhsan Beyhan ile yaptığı söyleşisini, Kibar Ayaydın'ın Ahmet Hamdi Tanpınar'da Rüya Estetiği başlıklı yazısını, Ahmet Vehbi Ecer'in Kayseri Musiki Yolcuları başlıklı yazılarını beğenerek, Mehmet Şükrü Baş'ın Şairin Ölümü(H.Rıdvan ÇONGUR) başlıklı yazısını da duygulanarak okuyacaksınız.

Bu arada kıymetli arkadaşım Avukat Kutsi Yılmaz ve şair dostumuz Rıdvan Çongur'un kaybından derin üzüntü duyduğumuzu da belirtmeliyim..

Gelecek sayımızı(46. sayı) Muhafazakâr sanat konusuna tahsis edeceğiz. Kıymetli yazarlarımızın yazılarını ve tahlillerini 25 Haziran'a kadar gönderebilirler. Yetişemeyen yazılar gelecek sayılarda değerlendirilecektir.

Daha güzel sayılarda buluşmak dileği ile hoşça kalın, sağlıklı kalın.

ANNEM

İsmail ÖZMEL

*Sana ne desem azdır anne
Her yokluğa katlanırdın.
Soğukta sıcakta, okul yolunda
Bizim için kaygılanırdın.*

*Beyaz bir melek kanadıydı sanki
Çamaşırdan ağaran ellerin.
Tebessümün evin bereketeydi
Bitmeyen hazine dualı dilin.*

*Sana danışırdı mahalleli, düğünde deride.
İleri yaşına rağmen mahallenin yengesiydin
Teselli edici, yol göstericisiydin.
Bizim her şeyimizdin, nur içinde yat anne.*

YURT ÜLKÜSÜ

Muhsin İlyas SUBAŞI

*Gurbet içimizden bulsa çapkın süsünü,
Hasret bize söyler kendi hoş türküsünü,
Yurt özlemi kanmaz böyle yorgun oyuna;
Rabbim, elimizden alma yurt ülküsünü!.*

(Aşkistan, Rubailer. Laçın yayınları. S:100)

HUZUR

Rasim DEMİRTAŞ

*caminin içi
akvaryum sessizliği
balığın suyu
şadırvandan belli*

*mırıl mırıl
avlude kedi
güneşli gölge
kum saati...*

SAYIKLAMA

İbrahim BERBER

*Her halde ezelden böyle yazılmış,
Sevda dedikleri, az yaman değil,
Düşmeyenler bilmez, neymiş nasılmış,
Gönüller her zaman süt liman değil.*

*Aşk tufan, aşk kafes, çile dergâhı,
Sabır, sanki kabir dindirmez ahı
Böyle bir gecenin, olmaz sabahı,
Vuslat bile bazen, bir derman değil...*

*Ey yâr başımızda, samdır bu esen,
Kadere teslim ol, boştur ne desen,
Anladım sonunda, ne benim, ne sen,
Ne Leylâ, ne Mecnûn, son kurban değil...*

GİDERİM

Hikmet ELİTAŞ

*Gayri bağlanacak sebep kalmadı
Ben yakında bu şehirden giderim.
Dost sandıklarım da kıymet bilmedi
Ben yakında bu şehirden giderim.*

*Gülmedim bir kere; kederden, gamdan
Felek boğazladı, tuttu yakamdan...
Ağlayanım olmaz zaten arkamdan,
Ben yakında bu şehirden giderim.*

*Neyim var, neyim yok size bırakıp,
Reyhanî misali boynumu büküp,
Bir seher vaktinde yollara çıkıp
Ben yakında bu şehirden giderim.*

*Ar belledim hilekârın işini
Kurt çürüttü, kurşun geçmez döşümü
Yola döküp gözlerimin yaşını
Ben yakında bu şehirden giderim.*

BU ÜLKE KİMİN?

----O.Şaik Gökyay'ı anarken---

İsmail KARA

*Bu ülke hayatın zorlu ağında,
Yaşama savaşı verenlerindir.
Uzaya gidilen atom çağında,
Yokluk sınırına girenlerindir.*

*

*Bu savaş yüzünden beli bükülen,
Gelir darlığından bir bir dökülen,
Ayağa kalkıp da yine dikilen,
Şaşkınlık içinde duranlarındır.*

*

*Aklını fikrini geçime takıp,
Hesabı, kitabı ortaya döküp,
Her gün geleceğe umutla bakıp,
Aylarca hayaller kuranlarındır.*

*

*İşçi, memur, esnaf, emeklisiyle,
Öğrencileri ve saf köylüsüyle,
Duyuramadığı kısık sesiyle,
Hayata göğsünü gerenlerindir.*

*

*Zor şartlar altında, çok şey başaran,
Emsali bulunmaz destanlar yazan,
Bunların her biri, birer kahraman,
Ölmeden ölümü görenlerindir.*

*

*Kara'yım ne desem, bilirim azdır,
Bizler sivrisinek, sesimiz sazdır,
Verdiğimiz oylar kimine kozdur,
Milleti yokuşa sürenlerindir.*

FARKLI BİR SES

Mesut İlkay YANIK

*Benim güzel ÷lkemin insanları;
Depremden sonra jeolog,
Krizden sonra ekonomist,
Savaştan sonra hümanist oluverir.
Ve her zaman şikâyetçidir bir şeylerden...
Yeni gelenden, Ya da bir öncekinden,
Şikâyetçidir ilgisizlikten.
Şikâyetçidir işsizlikten.
Ama sorgulayamaz bilgisizlikten.
İşte tamda bu yüzden;
Trajedilere en uygun sahadır ÷lkem.*

*Etnik köken konusu: Tartışılırken siyaset meydanında,
Eylemlerde kimlik arar gölgeler.
Yozlaşan bir önderin ateşli konuşmasında,
Tepeden tırnağa buz tutar gövdeler.
Ve gün batımına doğru dağılır insanlar
Dağılır umutlar, dağılır kara bulutlar.
Şehrin üstüne karanlık çöktüğü vakit,
Farklı coğrafyalarda,
Farklı ideolojiler yeşerir.
Oysa farklılıklara tahammül yoktur.*

*Tek sorun sevememiş olmamızdı.
Farklı bir sesi,
Farkı bir müziği,
Farklı bir evlilik törenini
Farklı bir coğrafyada ki
Farklı bir yaşamsal faaliyeti...
Oysa ne çok ortak noktamız vardı.
Ödeneklerin yetersiz kaldığı,
Can borcumuz vardı.
Büyüklerin anlatamadığı,
Namus borcumuz vardı.
Sütçü İmamlarımız vardı bizim.
Birde Hasan Tahsinlerimiz.
Gökte birdi Allah. İnançlarımız birdi.
Gezindiğimiz yeryüzü, üstümüzdeki kubbe birdi.
Şimdi ne oldu da bu değerler yitirildi?*

BİLETSİZ YOLCU

Mehmet BAŞ

*Merhabasını yitirmiş dillerde
Pazarlıksız ağıtların sağnağında
Kaderdir kendi senaryosunu yazan
Başrollerinde hep hüznün oynadığı*

*Kitaplar harflerin dilsiz çılgılığıdır
Kelimeleri yorgan gibi örterken üstüne
Kalp biletsiz yolcular gibi telaşlı
Mesafelerin çözülmez denkleminde*

*Ruhun içtimasında sıra sıra dizilmişler
Daha görülmemiş hesapların gölgesi
Günü geçmiş randevulara yetişirken*

*Şimdi hangi vakittedir saatlerin ülkesi
Oyun bitmedi henüz şafak karanlık
Asma dallarından sızar sarhoşluk
Ne söyler öylece lal olmuş diller
Yırtılmış takvimler bu tiyatroda*

YUNUS EMRE İNCELEMELERİNDE BİR METOT DENEMESİ

(Kültür ve Turizm Bakanlığının YUNUS EMRE adlı kitabı vesilesiyle)

İsmail ÖZMEL

Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak'ın editörlüğünde Kültür ve Turizm Bakanlığının Anma ve Armağan kitaplar Dizisinden 2012 yılında Ankara'da yayımlanan YUNUS EMRE adlı hacimli (498 s.) eserini okuyorum. Bu eserde:

Tuncer Baykara "Yunus Emre Anadolu'sunda Siyasal ve Toplumsal Ortam",

Ahmet Kartal ""Yunus Emre Anadolu'sunda Kültürel ve Entelektüel Hayat, Semih Tezcan "Eski Anadolu Türkçesi ve Yunus Emre Şiirlerinin Dili

Üzerine,

Semih Tezcan "Yunus Emre'nin Adı",

Turan Alptekin "Üç Yunus, Yunus Emre-Âşık Yunus-Bizim Yunus",

Ahmet Yaşar Ocak "Yunus Emre: 13-14. Yüzyıllar Arasında 'Bir Garip Derviş-i Kalender-reviş' Yahut Önce Kendi Zaman ve Zemininin İnsanı",

Haşim Şahin "Yunus Emre'nin Şeyhi Taptuk Emre",

Turan Alptekin "Yunus Emre Dîvanı ve Risaletü'n Nushiye'si",

Mustafa Kara "Yunus Emre'nin Tasavvufî Kavramlar Dünyası",

Ahmet T. Karamustafa " İslam Tasavvuf Düşüncesinde Yunus Emre'nin Yeri",

Turan Alptekin "Alevi ve Bektaşî Edebiyatında Yunus Emre",

İlhan Başgöz "Yunus Emre, Türk Folkloru ve Halk Edebiyatı",

M. Sabri Koz "Halk Kültüründe Yunus Emre"

Beşir Ayvazoğlu "Her Dem Yeni Dirlikte" Cumhuriyet Sonrası Yunus Emre Yorumları',

Onur Bilge Kula "Yunus Emre'de Çoğulluk, Tolerans ve İnsancılık İdesi" bölümlerini kaleme almışlardır.

Bu eserin Sunuş yazısını okurken bir takım çağrışımlar beni bazen olduğum noktadan başka noktalara taşıdı. Bu çağrışımların, yorumların ışığı altında, kendi kendime "Yunus Emre araştırmalarında başka hangi metotları deneyebiliriz? Sorusunu sordum. Cevaplarımı kısa kısa arz etmek istiyorum.

1- Yunus Emre şiirlerini; konularını esas alarak; bir tasnife tabi tutabilir miyiz?

Birkaç divan yayınlanmıştır ve fakat konularına göre bir tasnife rastlamadığımı söyleyebilirim. Bu çalışmada dünya ile ilgili, ahretle ilgili, dini yanlış anlayanlarla ilgili, bade içmesi ile ilgili şiirler bir tasnife tabi tutulsa, onu anlamakta kolaylık sağlayabilir mi diye düşündüm.

2- Bu şiirler önce kelimesi kelimesine nesre çevrilse, okuyanlar asıl muradın ne olduğunu anlamaya çalışsalar. Sonra bu şiirleri; kendi anlayışımıza göre; yorumlasak. Bu çalışmada başka anlayış ve yorumları da naklederek, hangi görüşün öne çıktığını veya çıkması gerektiğini göstersek.

3- Biliniyor ki Yunus Emre, sadece bir mutasavvıf şair değildir, İslam'ın temel değerleri, insanlık, ilim ve hayatla ilgili yorumlar veren ve bu görüşlerini bazen tüllerle örtülü, bazen de apaçık ifade eden; yıldızlar kadar parlak, Türkçenin ahenklerle dolu anlatımı ile ve şiir diliyle yazdığı eserleri bizlerin anlayışına ve vicdanına miras olarak bırakmıştır. Biz, yedi yüz yıl sonra onu insanlığın istifadesine sunarken çok mu geç kaldık diye kendi kendime hayıflanıyorum.

4- Yunus Emre'yi yetiştiren kültür, medeniyet ve edebiyat ortamı hakkında neler söylenebilir? Bu eserde böyle bir deneme yapılmıştır. Yalnız onu okuyucularının farklı değerlendirmelerinden rahatsız olarak adeta Yunus Emre üzerine yapılan ve yapılacak yorumlar adeta kısıtlanmak istenmiştir. Yani Yunus bizim dediğimiz gibi anlaşılır, her önüne gelen Yunus Emre yorumu yapamaz gibi bir sonuca ulaşan cümleler var. Belki maksadını aşmış beyanlar olabilir veya biz yanlış değerlendirmiş olabiliriz.

5- Yunus Emre; dört başı mamur fikri ve edebi bir zirve olarak; yapayalnız yetişmiş olabilir mi? Onun iman ve aşk, hayat ve ölüm konularını bu kadar güzel terennüme imkân veren kültür ortamı yalınkat bir ortamın değil, Anadolu'da yaşayan en az dört- beş neslin gayret ve çalışmaları ile kurulan bir kültür, iman, edebiyat ve medeniyet ortamının mahsulü olabilir. Uzun süren bir yerleşik hayatın ve dünyayı ve ahreti denge içinde götüren Türk milletinin o zamanki ulaştığı genel anlayış, hür düşünce ve iman bahisleri üzerinde etraflı bir şekilde durmak, tarihi, medeni ve edebi birikimimizi kullanarak böyle bir şiirin nasıl zengin bir kültür ve dünya görüşünün sağladığı atmosfer içinde hayat bulabileceğini düşünmemiz gerekir. Bunu, üzerinde durulması gereken önemli ve derinlikli bir mesele olarak görüyorum.

6- Yunus Emre şiirleri yaşadığı çağa ne kadar etkili olmuştur? Ne kadar anlaşılmış ve nasıl karşılanmıştır? Yöneticiler nasıl karşılamış, çağdaşları kimlerdi,

onlarla varsa konuşmaları veya etkileşimleri nasıl olmuştur? Öyle fars şairi filanı okumuş muydu gibi iddialar ortaya atılmakla; milli hazineye sahiplik şuuru içinde; onun yarattığı iklimin azametini ve derinliğini tasavvur ederek, bahanelerle küçültmeye kalkmadan, sabırla ve vukufu anlamaya çalışarak ve her noktada; 800 yıl öncesi hakkında konuştuğumuzu unutmadan; bu şiir ve tefekkür zirvesini anlamaya çalışmalıyız. Yunus'un etkilerini kelimelerle ifade etmenin zor olduğunu kabul edelim. Böyle bir yorumu yapabilmek için Kültür Bakanlığının yayınladığı Yunus Emre adlı eseri dikkatle okumak ve eserin birçok kalem sahibinin ayrı bölümler halinde yazdıklarını da düşünerek varsa çelişkileri, ilgisiz konuları ve noktaları da gözlemleyerek; ondan ilham almanın faydalı olacağını söyleyebilirim.

7- Yunus Emre şiirlerinin yaşadığı çağ şiirine ve sonra gelen şair kuşaklara ne derece etkili olmuştur? Bugünkü şairlerin Yunus Emre'den alacağı ilham, hikmet ve öğütler nelerdir, gerek ahlaki gerekse şiirsel olarak, ulaşılan söyleyiş özellikleri de belirtilerek, bunların yeni nesillere ulaştırılması sağlanmalıdır diye düşünüyorum.

8- Yunus Emre'nin, İslam'la birlikte gelen Arapça kökenli kelimelere Türkçe karşılıklar bulmasını ve bunları şiirlerinde kullanmasını nasıl anladığımızı yorumlamalıyız. Şiirlerinde cennet kelimesi yanında uçmak ve benzeri Türkçe kelimeleri kullanmasının anlamı ve niyeti üzerinde durmadan bir değerlendirme eksik olmaz mı? Türkçe karşılıklarını yaşatmak ve dilin yabancı kelimelerle yozlaşmasını önlemek, diğeri de genel gidişata uyum göstermek için ikisini de kullanmıştır şeklinde değerlendirmek neyimize zarar verir? Dil bilimcilerin Yunus Emre şiirlerinde dil konusunu objektif bir şekilde çalışmalarında fayda vardır.

9- Edebiyat metinlerinde ve şiirlerde bazen okunamayan veya kaybolmuş mısralar yerine şairin şiir anlayışı ve kelime hazinesi göz önünde tutularak metin tamirleri yapılır. Bu metot hayat hikâyelerinde de uygulanabilir diye düşünüyorum, müphem ve karanlık dönemlerin hayat hikâyesi, kültür ortamı, yaşadığı hayatın standardı, tarih ve kültür tarihi bakımlarından elde edilen bilgilerden de yararlanarak mümkün olduğu nispette berrak bir hayat hikâyesi yazmak çok mu riskli olur ne dersiniz? Bunu çeşitli zamanlarda, çeşitli yazarlar; kendi anlayış ve bakış açılarına göre; yapabilirler, yapmalarında da bir sakınca olacağını düşünmüyorum. Bu bakımdan Yunus Emre'nin hayat hikâyelerindeki farklılıklar zaten vardır, belki bu yorumlar birçok Yunus Emre romanına da vücut ve ilham verebilir diye düşünüyorum. Bunu temenni de ediyorum. Çünkü bizim kültürümüzün çok geniş bir yorumu ve dünya görüşümüzü şekillendiren köklü edebi ve kültürel unsurları ihtiva eden bu şiir dünyası, bizim kültür ve edebiyat dünyamıza, duygudaşlık ve insanlara hoşgörüle bakmamıza daha donanımlı olmamıza katkı sağlar diye düşünüyorum.

10- İçinde bulunduğumuz edebiyat ve kültür ortamından bile siyasi faydalar çıkarmaya çalışan anlayış; sanırım önümüzdeki dönemlerde rahatlayacak ve bu konuların bütün zamanlarımızı kuşatan kuşaklar olacağını; küçük politika hesaplarının dışına çıkılacak ve millet ırmağının bel kemiğini teşkil eden bu kültür-Türkçe konuşan ve Türk gibi bakan, üzerinde yaşadığı vatan coğrafyasının mayasını kuran, değerini bilen - yeniçağa öncü olacak anlayış, hoşgörü medeniyetinin unsurlarını daha titizlikle ve yapıcı unsurlarla bezemeye daha başarılı bir şekilde devam edecektir.

11- YUNUS EMRE'Yİ KENDİ ANLAYIŞI İLE YORUMLAMAK

Kendisini Yunus Emre uzmanı olarak kabul eden bazı kalem sahiplerinde bir telaş görüyorum. Sanki biri gelip Yunus Emre'yi elimizden alıp kendi vadisine götürüp oraya hapsedecek; bizi de Yunussuz bırakacakmış gibi; korkuyla karışık bir telaş hissediyorum. Herkes Yunus Emre hakkında yazamazmış ve bu amatörler hep yanlış anlıyor ve yanlış anlatıyormuş, bundan kültürümüz ve edebiyatımız kadar Yunus Emre de zarar görüyormuş. Bu iddiaların gerçekle bir ilgisi olamaz. Yunus Emre pınarından herkes, o iddia sahipleri de dâhil, ellerindeki tas dolusu kadarını alıyorlar ve onu anlatmaya çalışıyorlar. Yok, benim elimde tas değil testi var diyenler de o kadarını anlatıyor. El elden elbette üstündür ve saygıyla karşılamak gerekir.

Bu tarz bir yasağı koymayı düşünenlerin niyetleri muhakkak ki Yunus'u en iyi şekilde anlamak, anlatmak ve gelecek nesillere ulaştırmaktır. Mesele bu noktaya gelince şu değerlendirmeler yapılabilir:

Siz Yunus Emre'yi bütün yönleri ile anlatmaya çalışıyor musunuz? Yoksa kendi anlayışınıza; Yunus Emre'yi mahkûm etmek; hapsetmek mi istiyorsunuz? Bırakınız Yunus Emre dostları, hayranları ve okurları anladıklarını yazsınlar. Konunun uzmanları da bildikleri gibi yazmaya devam etsinler. Yunus Emre 750-800 yıldır Anadolu'ya, Türklüğe meşale olmaya devam ediyorsa, onu herhangi bir şekilde sınırlamanın bir faydası olmayacağını, bunun mümkün de olmadığını bilmek durumundayız. Onu şiirleri ve duyguları dışında değerlendirmek de mümkün değildir. Onda tek renk görmek isteyenler de Yunus'u yeterince anlayamadıklarını kabul etmelidirler. O bizim şiirimizin ve kültürümüzün en önemli üstatlarından ve zirvelerinden birisidir.

Yunus Emre şiir ve duygu köşkünde herkes seccade serip oturacak, mutlu olacak bir yer buluyorsa, (Vatan Toprağı gibi) bu ancak bir iftihar vesilesi olabilir. Yunus Emre'nin sınırlı bir anlayışa, sınırlı bir yere, bir mekâna sığdırılması mümkün değildir. 800 yıldır ONUNLA BERABER MUTLU YAŞAMIŞSA BU MİLLET, BIRAKINIZ, BU KUTLU VE MUTLU BERABERLİĞİ YÜZLERCE, BİNLERCE YÜZYIL SÜRDÜRMEYE DEVAM ETSİN.

Vatan toprağı gibi Yunus Emre de her vatandaşımız için bir övünç, bir mutluluk kaynağı olmaya devam etsin. Onlara sahiplik şuuru ve huzuru içinde yaşasınlar.

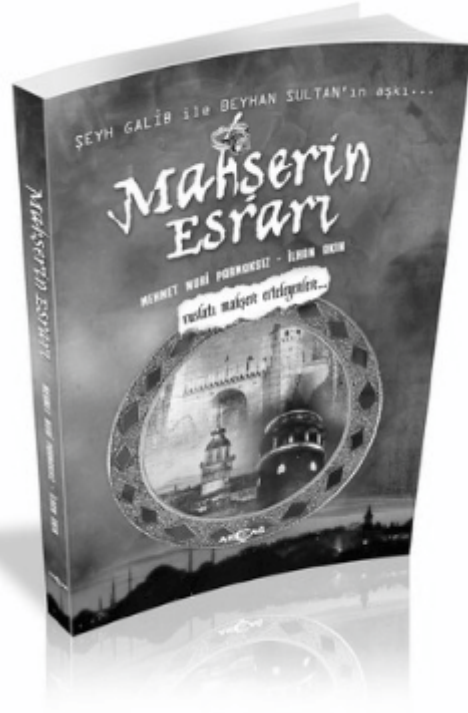
MAHŞERİN ESRARI ROMANINA DAİR

Prof. Dr. Nurullah Çetin

Mehmet Nuri Parmaksız ve İlhan Akın, ortaklaşa Şeyh Galip'le Beyhan Sultan'ın aşkı etrafında odaklanan Mahşerin Esrarı adlı 3 ciltlik nehir romanın ilkinin yayınladılar (Akçağ Yayınları, Ankara 2012). 18. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nin dikkate değer bir tarihsel kesitinde ileri gelen bazı kişilerin bireysel aşk hikâyelerine ışık tutan eser, tarihî olay, konu ve kişilere bağlı kalınarak roman kurgusu içinde yeni bir ifade içinde sunulmuş. Olaylar esas itibarıyla Esrar Dede, Şeyh Galip, Beyhan Sultan ve Padişah III. Selim arasında geçiyor. Bu ana tiplerle birlikte başka kişiler de var.

Olaylar zaman dizimsel bir sıra takip ediyor. Bu bakımdan klasik bir roman kurgusu söz konusu ise de fantastik kurguya ve postmodernizm akımına özgü nitelikler de var. Mevlana'nın Mesnevisinden, Şeyh Galip'ten, Esrar Dede'den, Mehmet Nuri Parmaksız'dan ve başka kaynaklardan metin eklemeleri ile beslenmiş bir romandır. Ayrıca yazarlar, romanda fantastik bir kurgu unsuru olarak Esrar Dede'ye kendisinden 180 sene sonra dünyaya gelecek olan Nurullah Genç'in şiirinden parçalar dinletirler. Yine Esrar Dede'ye 2009'da basılmış Kelebek Ömrü kitabından şiirler okuturlar.

Önce romanın omurgasını oluşturan tarihsel kişiler hakkında kısa biyografik bilgileri hatırlatalım:

Esrâr Dede, (1748-1797) önemli bir Türk Dîvân şairidir. Asıl adı “Mehmed”dir. Galata Mevlevîhânesi'nde tanıştığı Şeyh Gâlip'in hayatının sonuna kadar dostu, öğrencisi, takipçisi oldu.

18. yüzyıl Türk Divan edebiyatının zirve şairi olan Şeyh Galip (1757 - 1799), aynı zamanda mutasavvıftır. 24 yaşında iken divanını tertip etti. “Esed” ve “Galip” mahlaslarını kullandı. Galata Mevlevihanesi'nin şeyhi oldu. Aynı zamanda besteci ve şair olan Sultan III. Selim'le dosttur. Sultan'ın kızkardeşi Beyhan Sultan ile platonik bir aşk yaşadı.

Roman, aslında Osmanlı Devletine ait tarihsel bir dönemi ve bazı kişiler arasında geçen olayları aktarmak yerine; bunlardan hareketle evrensel anlamda aşk olgusunu irdelemeye, anlamaya ve anlamlandırmaya çalışan bir gayretin ürünüdür. Yani romanı biz evrensel aşk yolculuğu romanı olarak okuyabiliyoruz. Eserde beşerî aşkla ilahî aşk, paralel yapılar halinde iç içe ve yan yana birlikte sergilenmiştir. Aşkın bu dünyayla sınırlanamayacağı, sonsuzluğu, son aşaması kabul edilen vuslatı yani birleşerek sonlanmasının bu dünyada gerçekleşemeyeceği, mahşere kalacağı tezi kuvvetle vurgulanıyor.

Roman, teknik anlamda kurgusal yapısı bakımından hem maddi hem de manevi bir aşk yolculuğu serüveni ekseninde etrafında yoğunlaşıyor.

Roman, asıl adıyla yani Mehmed olarak verilen Esrar Dede'nin aşk yolculuğu ile başlıyor ve uzun süre bu yolculuk sergileniyor. Yıllar önce büyük bir aşkla bağlandığı ama vuslatı yaşayamadan kaybettiği nişanlısı vardır. Nişanlısı ince hastalıktan ölmüştür. Nişan yüzüğünü önemli bir hatıra olarak saklar. Galata Mevlevihanesi'ne intisap ettikten sonra Şeyh Galip'le dostluğu ve beşerî aşktan ilahî aşka geçiş süreciyle devam ediyor. Bu arada ikinci aşk halkası Şeyh Galip-Beyhan Sultan arası aşk devreye giriyor.

Esrar Dede, kendini ve aşkı ararken Mevlana'dan aldığı kavram ve motifleri çok iyi kullanır. Asıl olanın beden değil ruh olması gerçeğini kuvvetle vurgular. Ölümünden korkmayarak, ölümü düğün bayram kabul ederek gerçek sevgiliye kavuşmanın asıl olduğu gerçeğinde yoğunlaşır. Kendisi ile ney arasında Mevlana'nın kurduğu cinsten bir ilişki kurar. Bataklıkta büyüyen bir kamışın yerinden kopartılışını, içinin oyuluşunu, kızgın demirlerle üstüne delikler açılışını ve onun inleyen, yanık sesini, insanın kendi nefsiyle savaşına benzetir.

O aslına rücu etmek için arar ve aradığını bulma cehdine düşer.

Mutluluğu deniz kıyısındaki meyhanede ve Sahaflar Çarşısındaki kitaphanede arar.

Sicilya'ya yolculuğa çıkar. Bu deniz sevda denizi, bu yolculuk da sevda yolculuğudur Mehmet için. Orada kendisini en iyi anlayan arkadaşı Parmaksız Halis'le buluşur. Parmaksız Halis de aslında roman yazarı Mehmet Nuri Parmaksız'dır.

Roman, hem kurgusal hem de muhtevayla ilgili bazı temel kavram ve motifler üzerine kurgulanmış. Bunları verelim.

*Dramatik Unsur: Romanlar genellikle dramatik yapı üzerine inşa edilirler. Dramatik insan, edebiyatın temel kişilerinden biridir. Bu romanda da dramatik unsur, gizli sevda acısıdır. Esrar Dede'nin ya da romanda sık geçen adıyla Mehmet'in dramı da her gün artan bir iştiaqla sevdiğiyle tanışmak, onun ipek gibi yumuşak saçlarına dokunup koklamak ve onun cemali karşısında huzur bulma isteği yoğun olarak sergilenir. Ama bunu bir türlü gerçekleştirememektedir. Sıkışıp kaldığı aşk dehlizinden kurtulabilmek için çırpınır. Hayaliyle tanıştığı sevgilisi onu bir türlü bırakmaz.

Henüz yüzünü bile görmediği sevgiliyi içinde, gönlünde, Sicilya'da, denizde her yerde arar durur. İçinde kopan aşk fırtınası onu oraya buraya savurur.

*Süveyda motifi: Süveyda, asıl anlamıyla "siyahlık" demektir. Kalbin ortasında varlığı kabul edilen siyah noktadır. Kalpteki gizli gınahtır. Aynı zamanda dinî ilimlerin de merkezidir. İdrak ve basiret merkezidir. Süveyda, kalbin içinde sevginin tecelli ettiği, yeşerdiği küçücük ama çok büyük bir noktadır. Gönlün tam içinde aşkın tecelli ettiği kara noktasıdır. Esrar Dede'nin içinde saklanan ve çok arzu ettiği, bulmaya çalıştığı süveyda, romanın anahtar kavramlarından biridir. Yüreğinin derinliklerinde sevginin yeşerdiği yer olan küçük, kara bir noktayı, süveyda ile tanışmayı çok ister. Süveyda onun kalbinde gizlidir. Gönlünün içinde gizli olan süveydayı bulma cehdi, onun hayatına anlam katacaktır.

Esrar Dede'nin asıl esrarı, gönlündeki küçük siyah noktanın anlamını çözmektir. Bunu çözmek için tasavvufî anlamda çileli bir iç yolculuğuna çıkar. Hayatın anlamı da bu siyah noktanın anlamını çözmek için verilen mücadelenin ve çekilen zorluğun, sıkıntının zevkindedir. Bundan korkmamaktır. Çözüm yolu kişinin kendindedir. Bunun son aşaması aşkın kemale ermesidir. Aşk kemale erdikten sonra sevgilinin kendisinin varlığı bir anlam ifade de etmez. Olsa da olur olmasa da.

Süveyda her şeyin merkezi, her şeyin özüdür. Allah'ın âlemleri yaratmasına sebep olandır.

Esrar Dede süveydasına kavuştuğu zaman asıl kendisi olacaktır. Yani ilahî aşkı bulunca varoluşunun anlamını gerçekleştirecektir.

*Tezat motifi: Romanda aşk, sevgili ya da genel anlamda istenilen şey motifi "ya vuslat ya hicran" tezadı arasında tutulmuştur. Mehmet sevgilisini ruhunda taşır. Ezelî sevgilisine ya tam kavuşacak ya ondan tam ayrılacak. İki zıt uç arasında gidip gelir. Aşk bu karşıtlık arasında anlam kazanır. Zira her şey zıddıyla değer kazanır. İnsan hayatı da aslında böyledir. Ümitle korku arasında yaşanan hayat heyecan vericidir.

Esrar Dede, iki zıt uç arasında gider gelir. Aşk, sevgiliyi arayış yolculuğu onu

birbirine zıt iki uçtan birine götürecektir. Ya dünyevî yani maddi ya da uhrevî değer elde edecektir. Romanda bu tezat hali şöyle ifade edilir:

“Bu yolculuk, bundan sonraki hayatının adresini belirleyecek, yepyeni bir adres verecekti Mehmed’e. Yemen’deki Ad Kavmi lideri Şeddad’ın Allah’a ortak koşmak için yaptırdığı İrem Bağının üzüm bağları mı olacak? Yoksa Cennet Bahçesinin Tuğba dalları mı olacaktı?” (s.67).

Bu tezat, aynı zamanda beşerî aşkı mı karar kılacak? Yoksa ilahî aşkı mı ulaşacak? İkilemini ifade eder. Dolayısıyla Esrar Dede’nin aşk yolculuğu, beşerî aşkla ilahî aşk arası paralel yapılar halinde de seyreder. Bu paralel yapıyı Şeyh Galip’le Beyhan Sultan arasında da görürüz.

Romanda tezat motifi, aynı zamanda dünya-ahiret, sonlu olan-sonsuz olan, fanî-ebedî kavramları üzerinde de kurulmuştur. “Sonsuz olanı mı, sonlu olanı mı tercih etmeliyiz?” (s.78) sorusu bunun için sorulur. Yani dünya mı tercih edilecek yoksa ahiret mi?

*Arayış Yolculuğunda Yardımcı Unsurlar: Kişilerin bir değeri elde etmek adına içine girdikleri arayış yolculuğu sürecinde bazı yardımcı unsurlara yer verilir. Geleneksel eski halk hikâyelerinde, masal, destan ve mesnevilerde de bu kurgusal motiflere rastlarız. Buna bu romanda da karşılaşıyoruz. Mehmet’in aşkı, hakikatî ve kendisini bulma yolculuğunda kendisine yol gösteren, kılavuzluk yapan başlıca yardımcı unsurlar şunlardır:

1. Yaşlı Bilge Figürü: Romanda geleneksel tahkiyemizin önemli figürlerinden olan nur yüzlü, beyaz sakallı, görmüş geçirmiş, bilgili, tecrübeli, yol gösterici, ikaz edici pir-i fani figürüne de yer verilmiş. Mehmet’in arayış yolculuğunda zaman zaman hayalen karşısına çıkar, ona yol gösterir, “gel” diye davet eder. Bu beyaz sakallı pir-i fani, zaman zaman Mehmed’in karşısına hayali bir silüet olarak çıkar ve ona bazı uyarıcı, sarsıcı sözler söyler. Bunlardan biri de “Sen içindeki süveydayı bulmalısın evlat” cümlesidir. İnsan aşkı, hakikati, gerçek sevgiliyi kendi çabasıyla, zahmet çekerek, emek harcayarak bulacaktır. O zaman anlam kazanır.

Çocukluğundan beri tanıdığı ve hiçbir zaman unutmadığı beyaz sakallı, nur yüzlü dedenin işaret ettiği sevgiliyi aramaya devam eder. Fakat büyük mücadelelerden ve çilelerden sonra verdiği adrese ulaşacağına inanır. Esrar Dede, içindeki süveydaya sabır yoluyla ulaşacaktır.

Nur yüzlü Dede, Mehmed’i her yerde takip eder. Sicilya’da iken de İstanbul’a döndükten sonra da onu sabırlı olmaya davet eder. Asıl menzile ulaşmaya az kaldığını, süveydasına kavuşacağını, asıl kendi benliğini bulacağını müjdeliler durur. Mehmed’i meçhul bir ses kendine çağırır ve “gel” der. Mehmed bir yönüyle bu sesin peşinde sürüklenen adamdır.

Yıllardır Mehmed’i hayalî bir silüet olarak takip eden nur yüzlü, ak sakallı dede

figürü aslında Şeyh Galip'tir. Sonunda Mevlevihane'de karşılaşırlar ve yıllardır birbirinin özlemini çeken iki dost buluşmuş olur.

2. Aydınlatıcı Kitap: İnsanların hayatlarında bazı kitaplar çok belirleyici, değiştirici ve yönlendirici bir rol oynarlar. Sarsıcı, etkileyici, inşa edici kitap motifi hem gerçek hayatta hem de edebiyatta yardım edici motif olarak çok kullanılır. "Bir kitap okudum hayatım değişti" sözü sıkça karşımıza çıkan bir sözdür. Bu romanda da bu motif, çok önemli bir rol oynuyor.

Mehmed, kendini ve aşkını arayış sürecinde Divan ve Halk şairlerinin şiirlerini yolunu aydınlatan birer kılavuz olarak görür.

Esrar Dede'nin hayatında Çelebi Mehmet'in yazdığı Süveydaya Mektuplar ve Âşık Nuri Divanı onun âdeta kılavuzu olur. Bu iki kitap, onun dertlerine derman olur. Aşkı öğretirler, aşk hakkında tatminkâr cevaplar verirler, açıklamalar yaparlar. Esrar Dede, Çelebi Mehmet'le kader birliğine sahiptir.

Âşık Nuri Divanı, aslında roman yazarlarından Mehmet Nuri Parmaksız'ın Kelebek Ömrü (Ankara 2009) adlı şiir kitabıdır. Süveyda'ya Mektuplar da yine aynı yazarın eseridir.

3. Mektup: Esrarengiz dede, Mehmed'in rüyalarına girer. Rüyasında bir mektuptan bahseder. "O mektuba dikkat et" der. İhtiyarın verdiği mektubu cebinde taşır. O mektubun içinde kendisi, kendi gerçekliği vardır.

4. Mevlevihane: Esrar Dede uzun süre Galata Mevlevihanesi'nin etrafında gezinir, bir türlü içeri giremez. Uzun mücadelelerden sonra Mevlevihane'ye girer. Şeyh Galip'le tanışır. Şeyh Galip de kendisiyle kader arkadaşıdır aslında. Şeyh Galip de kendisi gibi köşe bucak aşkı arayan biri. Şeyh Galip de yıllarca sevdiğini aramıştır. O da vuslat özlemiyle, ayrılık acısıyla kavrulmuştur.

Mehmet, yıllardan beri hayaline nur yüzlü dede olarak görünen ve kendisini sürekli "bana gel" diye çağıran kişinin Şeyh Galip olduğunu anlar.

Mevlevihane, Mehmet'in yıllardır aradığı ve huzur bulduğu, beşerî aşktan ilahî aşka geçtiği yerdir. Teslim olarak özüne döndüğü, asıl kişiliğini bulduğu, ruhunun ve kalbinin tatmin olduğu beşerî aşk ıstırabından kurtulup ilahî aşkın mutluluğuna kavuştuğu yerdir. Aslında yıllardır aradığı yer burasıdır. Sevdasını da süveydasını da bulacağı yer burasıdır. Yani ilahî aşk dergâhı. Şeyh Galip onu uzun zamandır bekleyip durmuştur. Sonunda buluşmuşlardır.

Mehmet, sahildeki meyhanede, Katanya'daki Halis'te, Üsküdar'daki Bekir'de ve kendi evinde bulamadığı huzuru, mutluluğu Mevlevihane'de Şeyh Galib'in yanında bulmuştur. Burada hem mutluluğu hem kendini bulmuştur. Süveydasını da burada bulacaktır. Ölünceye kadar artık burada kalacaktır. Şeyh Galip'le olan aşırı dostluğu kıskançlığa sebep olur. Şems ve Mevlana ilişkisi Galata Mevlevihanesi'nde Şeyh

Galip-Esrar Dede ilişkisi şeklinde karşımıza çıkar.

5. Pi Sayısı: Parmaksız Halis Sicilya'da 314 numaralı evde oturur. Halis çocukluğundan beri 314'teki pi sayısı ile ilgilidir. Halis, pi sayısında kendini gizleyen sırrı bir gün çözeceğine inanır. Pi sayısındaki gizeme, bu sayının kutsallığına çok inanır. Her şeyi o sayıyla hesaplar, hayatın ölçüsü pi sayısıdır adeta. Halis, 14 Martta doğmuş, 14 Marttaki kavgada 3 parmağını kaybetmiş. Mektepteki numarası 314 imiş. Ailenin 3. oğluymuş. Soyları da 14. yüzyıla dayanıyormuş. Parmaksız Halis 14 harften oluşuyor. 3 ve 14 sayıları onun için çok önemlidir. Pi sayısı ile aşkı anlatmaya çalışan beyit yazmış. Pi, matematikte aynı zamanda aşkın sayıdır. 14'ten 3 çıkarsa 11 kalır. 11 sayısındaki birler, elif harfini anlatır, Allah'ı işaret eder. 3,14'ten sonraya giden sayılar ise sonsuzluğu fısıldar. 1'den 1'i çıkarınca sıfır kalır. Bütün sayıların dışında kalan her şey yani masiva aslında sıfırdır. 0 yalnızken bir değer taşımaz. Sayılar sonsuzluğa gider. Sonsuzlukta da Allah vardır.

Romanda Pi sayısının sonsuzluğu ile süveydanın sonsuzluğu birleştirilir.

6. Mahşer: Mahşer, kıyametten sonra insanların tekrar dirilip toplanacakları yerdir. Dünya, kalıcı değil geçicidir. Dünyada her şeyin nihai durağı mahşerdir. Sonsuz hayat, mahşeredir. Mehmet sevgilisine, nişanlısına ancak mahşerde kavuşacağını düşünür. Mehmet sevdiğiyle, ölen nişanlısıyla buluşmayı mahşere bırakır.

İnsanların ezelden beri mahşere doğru koşmaları, mahşerin son nokta olması, aslında arayışın mahşere kadar devam eden bir süreç olduğu gerçeğini perçinliyor. Aslında Mehmed'in köşe bucak aradığı süveyda, mahşerde gizlenmiştir.

Mevlevihane'de Şeyh Galib'in söylediği şu söz, mahşer motifini belirginleştiriyor:

“Deliler gibi sevdiği halde sevdiğinden, sevdiğinin lehine uzak kalmayı beceren, sevdasını mahşere erteleyip Süveyda'sıyla mahşerde buluşmayı bekleyen kişi en fedakâr insanlardan biridir.” (s.133)

“Sonlu olan değil, sonsuz olandır asl olan. Mahşerdir asl olan... mahşerdir biline.” (s.152)

Aynı şekilde Şeyh Galip ile Beyhan Sultan aşkının vuslatı da mahşere bırakılmıştır.

Bir bütün olarak değerlendirildiğinde roman, akıcı, yumuşak, romantik bir dil ve üslupla yazılmış olup evrensel aşk gerçeğini Esrar Dede ve Şeyh Galip üzerinden etkili ve çarpıcı biçimde sunmayı başarıyor. Hem maceraya dayalı olay unsuru, hem duyguya dayalı romantizm yoğunluğu, hem de felsefeye dayalı tasavvufi içerik romanı zengin kılmaya yetiyor. Böylelikle Türk kültür tarihinin, Osmanlı zenginliğinin günümüz için de hâlâ bitmez bir kaynak olduğunu görüyoruz. Türk tarihinin zenginliğini çok değişik açılardan ve farklı yaklaşımlarla yorumlayarak günümüze taşımak, oldukça heyecan verici bir meşgale olmalı.

CUMHURİYETİN İLK YILARINDA NİĞDE BASININA GÖRE NİĞDE'DE SPOR HAYATI VE İLK FUTBOL MÜSABAKASI

İbrahim ÖZTÜRK

Cumhuriyetin ilk yıllarında Niğde'nin basın hayatının oldukça iyi durumda olduğu görülmektedir. Bu yıllarda Niğde'de tespit edebildiğimiz 4 gazete ile basın hayatını sürdürmektedir. Günümüzde bu gazetelerin tam koleksiyonuna ulaşmak mümkün olmamıştır. Ancak elimize ulaşan özel bir koleksiyon vasıtasıyla Niğde'de Feryad, Müdafa, Nida ve Niğde gazetelerinin neşredildiği tespit edilmiştir. Bu gazetelerden Feryad Gazetesi'nin 5, 14, 18, 19, 24 ve 25 sayıları, Müdafa Gazetesinin 4, 8, 10 ve 11. Sayıları, Nida Gazetesinin 4 5, 7 ve 10. sayıları ile Niğde Gazetesi'nin 7, 8, 10 ve 45. Sayıları bulunmaktadır.

Feryad Gazetesi 3 Temmuz 1340 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Sahibi C. Şehabeddin ve Hamid Şakir olup Başmuharrirde C. Şehabeddin'dir. Gazete haftalık olup Çarşamba günleri neşredilmiştir. Müdafa Gazetesi Haftalık Perşembe günleri çıkan bir gazetedir. Bu gazetenin de sorumlu müdürü C. Şehabeddin'dir. Elimizdeki 5 sayısı 29 Kanunusani 1341 senesinde neşredilmiştir. Nida Gazetesi, bu gazetenin sahibi ve sorumlu müdürü Ratıpzade Ali Rıza Bey'dir. Gazetenin 4 sayısı 5 Kanunusani 1340 senesinde neşredilmiştir. Pazartesi günleri çıkan haftalık bir gazetedir. Niğde gazetesi ise Çarşamba günleri çıkan haftalık bir gazete olup bu gazetenin sahibi de C. Şehabeddin'dir. Bu gazetenin 7. Sayısı 13 Kanunusani 1926 tarihinde neşredilmiştir.

Bu gazetelerde Niğde'nin siyasi, ekonomik, kültürel vb. birçok hususuyla ilgili haber ve bilgiler yer almaktadır. Yaptığımız bu çalışma ile Niğde'de cumhuriyetin ilk yıllarında spor hayatı ve ilk futbol müsabakasına dair haberleri değerlendirdik.

Bu haberlerden biri 26 Kanunusani 1341/26 Ocak 1925 tarihli Nida Gazetesi'nde yer almaktadır. Gazetenin ikinci sayfasında A. R. (Ali Rıza Bey) tarafından spor hakkında malumat verilmiştir. Ali Rıza Bey'in Spor Hakkında şu bilgileri yazmıştır.

“Spor Hakkında

Biz spor deyince haylazlık, lüzumsuz hiplamak, zıplamak, kolunu bacağını kırmak, potinlerini, pantolonun dizlerini eskitmek gibi anlarız. Maalesef bu yanlış anlayışımızla yanlış tatbik edişimizde boy ölçüşür ve zaten birinci sıkım fikri ikincisi vermiştir.

Mesela biz ufak iken futbol Türkiye'de yeni yeni intişara başlamıştı. Şimdi tesirle itiraf ederim ki futbol bana ve arkadaşlarıma kıymetli zamanlarla beraber pabuç ve elbise cihetinden ve bilhassa sıhhatimizden çok ziyanlar vermiştir. Elyevm şimdi bile görüyorum ki bütün takayyüdat-ı sahiyeye rağmen futbol Türkiye'de suistimallere uğramıştır. Evvela Türkiye'de ne kadar spor namına kulüp varsa hemen hemen(futbol) kulubden spor değildir. Avrupa'da (futbol) atletik sporlardan sonra gelir. Hatta olimpiyatlarda bile son zamanlarda kabul olunmuştur.

Türkiye'ye futbol girmeden spor canbazlıkta askeri mekteplerinde de yapılan jimnastik ve vücuda zerre kadar fayda vermeyen bilakis mazarrat tevellid eden zor hareketlerden ibretti. Futbol memleketlere girdi ve onun yerini tuttu. Biz futbol aleyhtarı değiliz. Bilakis en hararetli bir amatörü biz fakat sporu bu kadar mahdut bir saha dahilinde görmek yazıktır!

Mesela atletik sporlardan sonra; futboldan başka; hentbol, bezbol, voleybol, sonra hokey, golf, ve en nihayet en kibar bir oyun olan (tenis) vardır. Bunlar yine mahdut sporlardır. Bugün sporun muhtelif şekillerini yazmaktan aciziz otomobil idare etmek motosiklet, bisiklet, sandal, kano otomobil, tayyare spora dahildir. Sonra tabii sporlar vardır. Kış günleri dökmüş güller üstünde karlı sath mailler üstünde eğlenceli sporun envai vardır. Bizler maalesef bunları ancak sinemalarda görebildik.

Şimdi bütün bunlara rağmen futbolda kakılıp kalmak ne dereceye kadar doğrudur?

Sonra milli sporumuz var onlar neden ihmal olunuyor?

Cirid oynamak, ok atmak, güreş, at yarışı vesair!

Korkuyorum ki yakında bunların isimlerini bile unutacağız!

Niğdemiz sahil bir yer olmadığı için denizin güzelliği ile beraber vermiş olduğu namütenahi spor şu'batından maalesef istifade imkanı da olmadığından nazarımızı bil'zarure diğer kısımlara çevireceğiz!

Evvela; Türk Ocağından beklediğimiz en birinci hizmet her şeyden evvel halka spor hakkında bir fikir vermekle beraber birde efkârı ürkütmeyecek bir şekilde spor

şubesi faaliyetle getirmektedir. Bu da şimdilik atletik sporlardan başlamakla beraber futbol, hendbol ve voleybol olabilir ilkbaharda ocak namına yapılacağını duyduğumuz at koşuları da spor namına ciddi bir hareket olacaktır.

Saniyen: ????? kabilinden şunu da kayd etmeden geçemeyeceğiz. Ordu bizde diğer varlıklarımıza nazaran Avrupa'dakidir ve zabıtaımız medeni ihtiyaçları anlamış centilmen insanlardır. Mesela fırka-ı zabitanı için büyük bir himmetle tekmile müsteid güzel ve asırlığa memail kalıp mahiyetde bir gazino açılmıştır. Biz istiyoruz ki o gazinoda sporun çok nezih bir şubesi olan bilardo salonu bulunsun. Saniyen yine görmek isteriz ki bir maç salonu ve yine gazinonun önünde bir (tenis kursu) bulunsun! Bunlar hayal değildir. Ufak bir himmetle meydana gelir.

Artık anlaşılmıştır ki spor bunu insanlar için yemek içmek kadar tabii bir ihtiyaç hali almıştır. Uzun uzadıya faidesinden bahs etmek bi luzumdur. Münevverlerin halka ön ayak olması ve bil'fiil işe girişmesi kâfidir. Ondan sonrası kolaydır. Elverir ki ciğerleri harap eden dumanlı kahve köşelerinde asabı bozan poker, perafe oyunlarından daha doğrusu ataletten kurtulup açık havaya çıkmış bulunalım. Açık havada yaşamayı öğrendiğimiz gün yüzümüze kan gelecek ve hastalıklarımız yarı yarıya inecektir."

Kemal Bey bu yazısında futbol dâhil bütün spor dallarının geliştirilmesi için herkesin işbirliği yapmasının şart olduğunu ve sporun insanlar için ne kadar önemli olduğunu ifade etmiştir. İnsanların kahve köşelerinde sigara dumanı altında kalmaları yerine açık havada sportif faaliyetlerle uğraşmaları gerektiğini belirtmiştir.

Ali Rıza Bey'in spor hayatı hakkında verdiği yukarıdaki manidâr ve anlamlı haberden başka Niğde Orta Mektep Terbiye-i Bedeniye Muallimi Kemal Bey'in 25 Kanunuevvel 1340/25 Aralık 1924 tarihinde Feryad Gazetesi'nde "Niğde'de Spor Hayatı" başlıklı bir haberi bulunmaktadır . Kemal Bey'in Niğde'de Spor Hayatı hususunda verdiği bilgi şu şekildedir.

"Niğde'de Spor Hayatı"

Bulunduğumuz asr-ı terakki ve tekamülde gazetelerde okuyoruz ki Avrupa'da, hatta uzağa gitmeyelim Anadolumuzun her köşesinde spora ehemmiyet verilmektedir. Bundan böyle muhitimizin her köşesinde olimpiyat müsabakaları olacağı pek tabiidir. Bu hal karşısında biz zaman gelecek ki Niğde gençliğine de bir vazife düşecektir. Maa-el-teessüf orta mektep gençlerinden maada hiçbir gencin heveskar olduğunu görmüyoruz.

Bir idman yurdu açmak hususunda birçok gençleri teşvik ve tergib ettiğim halde aldığım cevap şu oluyor: "Şimdiye kadar siz de bilirsiniz ki pek çok kulüpler açmaya teşebbüs ettik, açtıklarımız da oldu. Fakat ne gibi faaliyet gösterdik. Cevabını aldım. Beni müteessir eden bu cevap karşısında arkadaşımı iknaya çalıştım.

Evet, bir gencin kuvve-i maneviyesi kırık, azmi sönük olursa elbette bu şekilde teşekkül edecek yurtlar, kulüpler çabuk söner; daha teşebbüs edilmeden bir iş olamayacağını kestirir atarsak saha-i hayata atılmamak daha evladır. Her teşebbüs edilen bir işte azim sebat gösterilirse elbette muvaffakiyet olacaktır.

Re'skarda bulunan zevatın muaveneti taleb ve rica ediliyorsa bila-tereddüd dest-i muaveneti uzatacaklardır. Yeter ki gençlik arz ettiğim gibi sebatla çalışsın ve eser-i terakki göstere sin.

Mücvir vilayetlerimizden Konya (lise sporcuları) Niğde'ye (futbol maçı) yapmak üzere geldiler. Karşılarında yalnız orta mektep talebesiyle mi kalmalı idiler? İdman yurdundan mürekkep bir gençlik kitlesi atılsa idi ne olurdu? Kalplerimizde bir kat daha sürur uyandırmaz mı idi? Herkesin malumudur ki muhitimiz her türlü terakkiden geri kaldığı gibi spor hayatından da geri kalmıştır.

Zevk ve neşe, sıhhat ve selamet-i beden, cins i beşerin ıslah ve tekamülü için pek ehemmiyetli olan sporun da meraklıları temenni ederim ki memleketimizde de faaliyete gelir, bir (idman yurdu) açar biz de hissemize düşen vazifeyi kemal-i havahişle ve bütün mevcudiyetimizle yapmaya say ve gayret gösteririm.

Orta mektep terbiye-i bedeniye muallimi Kemal"

Kemal Bey bu yazısında Niğde'de spora gerekli ilginin verilmemesinden şikâyetçidir. Sadece orta mektep talebelerinin spora karşı hevesli olduklarını belirtmiştir. Konya Lisesi Futbolcuları ile Niğde Orta Mektep Futbolcuları ile karma futbolcular arasında cereyan eden müsabakaya halkın ve özellikle gençliğin gerekli ilgiyi göstermediklerini dile getirmiştir.

Kemal Bey Feryad Gazetesinin aynı sayısında Niğde'de ilk futbol müsabakası hakkında da bilgi vermiştir. Konya idmancılarının Kayseri idmancıları ile yapacağı futbol müsabakasının havaların kötüleşmesi sebebiyle Kayseri İdmancılarının gelememesi sebebiyle gerçekleşmediği bildirilmiştir. Bu gelişme üzerine Konya idmancıları ile Niğde Orta mektep öğrencileri ile karma gençlerden oluşan bir takımın yaptıkları ilk futbol müsabakası ve neticesine dair haberler yer almaktadır. Bu karşılaşmanın 22 Aralık 1924 Pazartesi günü gerçekleştiği gazete haberinden anlaşılmaktadır.

Misafirlerin karşılanışından itibaren onlar için verilen ziyafet, futbol müsabakası öncesi yapılan eğlence gösterileri ve futbol maçı ve neticesi değerlendirilmiştir. Bu haberlere ait gazetede yer alan haber aşağıdaki şekilde olup aslına uygun olarak verilmiştir.

"Muhterem Misafirlerimiz Niğde'de

Misafirlerimizin vurudu ve belediyemiz namına orta mektebde bir mükellef ziyafet- Kayseri idmancıları-Niğde de ilk maç ve neticesi- Müsamere- azimet-Veda'

Belediyemizin Mükellef Ziyafeti

Konya'dan gelen idmancılar şerefine Pazartesi günü zevalı saat on ikide mükellef bir ziyafet verilmiştir. Ziyafette fırka kumandanı Cemil Cahid Bey Efendi, Maarif Müdürü Haydar, Cumhuriyet Halk Fırkası mutemedi İsmail Hakkı, Vali Bey, namına tahrirat müdürü Rasih, Türk Ocağı ve matbuat namına Şahab ve Rıza Bey efendilerle bir kısım muallimler hazır bulunmuşlardır.

Yemeğin nihayetlerine doğru mektep müdürü Hüsnü Bey (Savaşçın) ayağa

kalkarak misafirleri tekrar selamladıktan sonra Niğdelilerin ve bilhassa belediyenin göstermiş olduğu teşvikkar himmetlere istinaden bugün Kayseri ve Adana gençlerinin bile burada bulunması mümkün iken bazı mevainin hayluletiyle onları maalesef aramızda göremediğimizi ve belediye ve muhtelif heyetlerle cihet-i askeriyeden gördüğü teshilatı lisan-ı şükran ile yad ederek sözünü Şahab Bey memleket ve Türk Ocağı namına idare-i kalam ederek sağlam kafanın sağlam vucudla kabil olabileceği hükümetce Türk gençlerinin spor sahasında hayli terakki göstermeğe başladığı ve bunun en bariz numunesi yanımızda oturan Konya Lisesinin cival idmancıları olduğunu Niğde'nin bu serverli gününe saik olan orta mektep namına müdür Hüsnü beyle azim teşekkürler ettiğini beyan ederek misafirleri tekrar tekrar selamladı. Müteakiben misafir heyeti namına Konya Lisesi son sınıf talebesinden Mahmud Efendi bil'mukabele irade ettiği nutukda Niğdelilerden haddinden fazla teveccüh ve iltifatlara nail olduklarını ve ifasından aciz bulundukları teşekkürleri ancak Niğde gençlerini Konya'da görmek suretiyle telafi etmek istediklerini ve bu tezahüratın tatlı akslar yapacağını söyledi.

Ondan sonra Konya lisesinden Karahafızzade Celal Efendi arkadaşlarına Niğdeliler şerefine üç defa "yaşa" teklif ederek kaimen yaşa, yaşa, yaşa nidasıyla Niğde'yi alkışlamışlardır. Reis Müfid Beyin rahatsızlığına binaen maalesef bulunamayarak belediye namına azadan Faik ve Nuri Beyler isbat-ı vucud etmişlerdir.

Kayseri İdmancıları

Konya Lisesi efendileriyle futbol müsabakası yapmak üzere geleceklerini bildirdiğimiz Kayseri Lisesi idmancıları orta mektep müdüriyetine gelen cevaplarında Kayseri vilayet ve belediyesinin izamı teshilat ve muavenetiyle istihzarat-ı ikmal olunup hareket etmek üzere iken havaların ani bir büsbütün fenalaşmasıyla bilzaruri geri kaldıklarını kemal-i teessürle bildirmişlerdir.

Niğde de ilk Maç ve Neticesi

Fırka kumandanı azimkâr Cemil Cahid Beyefendinin himmet ve muavenetiyle memleketin mütevassıt noktası itibarıyla pek intizamsız bir halde olan Akmedrese civarındaki tarla stadyum mahalli olarak mihma-imkan ihzar edilmişti. Konya lise sporcuları gayur terbiye-i bedeniye muallimi Süreyya Beyin idaresinde 21 Pazar akşamı Niğde'ye muvasalat ile Pazartesi günü alaturka saat 09:00'da atletik müsabakalardan hız alarak almayarak irtifa tulanı atlama, kız mektebi talebesi tarafından yumurta koşusu ve bunu müteakip saat 10:00'da futbol maçına başlandı. Hakem Süreyya Bey idi. Niğde takımı: Fırkadan Selami, Bedri, Ekrem, Vasfi, İsmet efendilerle orta mektepten Reşad, Yunus, Ahmed, Fazıl, Nazif ve Ferhad efendilerden müteşekkil idi.

Niğde takımı egzersiz yapmadan, birbirinin oyununu öğrenmeden, ekserisi ilk defa maça girmeleri itibarıyla bir devir yine gol yiyecekleri zan olunurdu; hatta

cüsseleri ile de Konyalıların galip geleceği ihtimali pek kaviyy idi.

Bu kadar noksan bir takım pek heyecanlı olan müsabakada bire karşı beş sayı ile Konya Lisesi sporcularına mağlup olmuşlardır.

Niğde takımı mağlubiyetinin yegâne amili; orta mektep kalecisi İrfan efendinin rahatsızlığı; ikinci haftaymde şimal rüzgârının pek şiddetli bir surette esmesi hatta sükût-ı havada kale civarına düşeceği hesap edilen bir topun 50 metre ilerisindeki caddeye rüzgârın tesiriyle sürüklenip gitmesi Niğde oyuncularının büsbütün kuvve-i maneviyesini kırdı. Bir zaman geldi ki oyunun hitamına doğru müthiş karlı fırtına dolayısıyla oyunu tatil etmek mecburiyeti hâsıl oldu.

Konya sporcularının müthiş sol akıncıları karşısında çelik gibi mukavemet gösterildi. Bu hal karşısında bire karşı belki iki gol ancak yapabilecekleri sahaya atladıklarında pek zahiri bir hakikat iken Konyaspor hayalimiz de tasdik eder ki: Flamalar arasında bir ipin gerilmesinin ihmali, iki golün irtifa tayininde tereddüt gösterildiği halde gol sayılması; birinci golde ofsayt iken hakemin görememesinden talihsiz haldir. Mamafih bu halde resmen Niğde muhtelif spor takımının böyle ilk maçta bu derece faaliyet göstermeleri şayan-ı takdirdir. Pek eski oyunculardan mürekkeb Konya Lisesi takımının Ankara olimpiyadında altı takımdan beşinci dereceye ihraz etmesi pek mahirane akınları, pasları, kutlu şutları galip geleceğini gösteriyordu. Ümit ederiz ki Niğde'de de "spor hayatı" bundan böyle kendisini gösterir. Gençlik faaliyete gelir; bu mağlubiyetlerin galibiyetini görürüz.

Orta Mektep Terbiye-i Bedeniye Muallimi Kemal

Sonuç

Cumhuriyetin ilk yıllarında Niğde'de haftalık 4 gazetenin yayın hayatında olduğu görülmektedir. Bu husus 1924 senesi şartları dikkate alındığında Niğde'nin Basın hayatının oldukça iyi durumda olduğunun göstergesidir. Niğde basınına ait elimizde bulunan özel koleksiyondan Niğde'de Spor ve ilk futbol müsabakasına ait haberler transkript edilerek gerekli değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca bu haberlere ait gazete nüshaları ek olarak verilmiştir.

Bu gazete haberlerinden de anlaşıldığı gibi Niğde'de sporun gelişmesi için bazı girişimlerin yapıldığı, ancak bu girişimlerin yeterli olmadığı dile getirilmiştir. Niğde bugün birçok spor dalında Ulusal ve Uluslararası başarılarla imza atacak duruma gelmiştir. Niğde Üniversitesi bünyesinde yer alan Beden Eğitimi Yüksek Okulu'nun bu başarılardaki payı oldukça fazladır.

1924'ten 2013'e Niğde'de spor alanında geline durumun oldukça iyi olduğu bilinmektedir. Niğde'de sporun daha da gelişmesi ve canlandırılması hepimizin en içten temennisidir. Yapılan bu çalışma ile Cumhuriyetin ilk yılları Niğde spor hayatından bir kesit ortaya konulmaya çalışılmıştır.

"BU ÜLKE"DE YAŞAMAK VE YAZMAK

Murat SOYAK

Hakikati arayan, sürekli sorgulayan bir "fikir işçisi" Cemil Meriç. Bir ömür düşüncenin bütün renklerini tanıma, bilme ve anlatma çabasında olmuş. Kitaplara yönelmiş dikkat. Keskin bilinç. Işığa doğru adım adım yürüyüş. Sabır ve çile yoldaşı. "Bu Ülke"nin gür sesi, "Bu Ülke"nin vicdanı Cemil Meriç.

Cemil Meriç ta çocukluğundan beri bir kıyıda yalnız ve en çok kitaplara yakın, kitaplar ile dost. "Kitap bir limandı benim için. Kitaplarda yaşadım. Ve kitaptaki insanları sokaktakilerden daha çok sevdim. Kitap benim has bahçemdi. Hayat yolculuğumun sınır taşları kitaplardı."

"Bu Ülke" isimli eseri hakkında Cemil Meriç şöyle der: " Bu Ülke, yarım asırlık bir tettebbuun, bir sanatçı mizacından süzülen usaresi. Bir mesaj, daha doğrusu bir çılgılık... Kesif, dertli, derbeder..."

İnsanla kelime arasındaki kavgalara şahit bir mütefekkir Cemil Meriç. Yaşadığı acıların, yalnızlığın, çilenin bir yerinde hep kelimeler var. Ve kelimelerin altında insanlığın trajedisi.

Batının düşünce sistemi içinde karşılığı olan fakat bizde sadece kafa karıştıran, düşmanlıkları çoğaltan kelimelere karşı savaşılmış. Mesela " Sol-sağ... Çılgın sevgilerin ve şuursuz kinlerin emzirdiği iki ifrit. Toplum yapımızla herhangi bir ilgisi olmayan iki yabancı. Sol'un halk vicdanında yarattığı tedailer: Casusluk, darağaçları, Moskova; sağ'ın, müphem, sevimsiz, sinsî bir iki hayal. Hristiyan Avrupa'nın bu habîs kelimelerinden bize ne? Bu maskeli haydutları hafızalarımızdan kovmak ve kendi gerçeğimizi kendi kelimelerimizle anlayıp anlatmak, her namuslu yazarın vicdan borcu."

"Gerici-ilerici" gibi kalıp yargılar, yakıştırmalar sadece düşmanlıklar üretmeye hizmet etmiştir. Bu iki kelime düşüncenin serpilip boy vermesinde, çeşitlenmesinde hep engel teşkil etmiştir. Özgür ve ön yargısız bakışlara insanımız hasret. "Gerici, ilerici... Düşünce hürriyeti bu mülevves kelimelerin esaretinden kurtulmakla başlar,

düşünce hürriyeti ve düşünce namusu.” Kelimelerin taşıdığı kin, nefret, düşmanlık tohumları karşısında Cemil Meriç bir uyarıcı olarak, bir yol gösterici olarak görev yapar. Bu yönüyle son devirde yetişmiş kıymetli bir münekkittir. Doğu ve Batı kaynaklarına vakıftır. “Kelâm, bütünüyle haysiyettir” ana fikri ile usanmadan, yılmadan hakikati dillendirir. Kavgaların yaşandığı devirde köklere, solmaz güzelliklere işaret eder Cemil Meriç. Uydurma dil savunucuları karşısında muhalif bir duruşu vardır. Uydurma dili “tarihten kaçanların, şuuruzluğun, hafızasını kaybeden bir neslin, ülkesizlerin” dili olarak niteler. Acının, neşenin, hasretin, sevginin, yalnızlığın nakış nakış işlendiği kelimelere sahip çıkar. Zira her kelime saklı bir tarih vardır. Her kelime asırların birikimi vardır.

Yaşanan halin tercümanı olan kelimeleri düşman ilan etmek, dilden kovmaya çalışmak ve dün ile bugün arasına böylelikle duvarlar örmek... Bu kötü gidişata itiraz eder Cemil Meriç. “Kamûs, bir milletin hafızası, yani kendisi; heyecanı, hassasiyetiyle, şuuruyla. Kamûsa uzanan el namusa uzanmıştır.”

“Bu Ülke”de derin anlamlar taşıyan “bir alev mızrak gibi” cümleler gözümüze, gönlümüze yeni kapılar açar. “İzm’ler idrakimize giydirilen deli gömlekleri. İtibarları menşe’lerinden geliyor. Hepsi de Avrupa.”

Yıllar var ki gök kubbede sloganlar uçuşur. Kavga çıkarmaya ayarlı, kışkırtıcı kelimelerden örülmüş bir ağ. “Karanlık kinlerin birbirine saldırttığı çılgın sürülerin savaş çılgılığıdır slogan. İlkelin, budalanın, papağanın ideolojisidir. Düşünce ile çılgılık bağdaşmaz. Şuurun sesi çılgılık değildir. Yabani bağırır, medenî insan konuşur. Bu çocuklar yıllarca konuşturulmadı. Hınçlarını üç beş kelime ile suratımıza tükürüyorlar.” der. Bu teşhis ve tespitlerden sonra takip edilmesi gereken yolu, çözüm önerilerini belirtir. “İnsanlar sloganla güdülmez. Düşünceye hürriyet, sonsuz hürriyet. Kitaptan değil kitapsızlıktan korkmalıyız. Bütün ideolojilere kapıları açmak, hepsini tanımak, hepsini tartışmak ve Türkiye’nin kaderini onların aydınlığında fakat tarihimizin büyük mirasına dayanarak inşa etmek. İşte, en doğru yol.”

Tarihimizi anlatırken bir coşku içindedir. “Kıt’aları ipek bir kumaş gibi keser biçerdik.” Tarih ile şimdiki zaman arasındaki uçuruma dikkat çeker. “Zafer sabahlarını kovalayan bozgun akşamları”

Cemil Meriç bu ülke insanını cendere altına alan, düşünceyi bastıran yanlış tercihleri tenkit eder. Mesela “Az Gelişmişlik, Çağdaşlaşma” kavramları ile yapılmak istenen kötülükleri açıklar. Doğru bildiklerini yüksek sesle dile getirir. “Çağdaşlaşmak neden Hristiyan Batı’nın putlarına perestiş olsun? Bu, kendi derisinden çıkmak, kendi mukaddeslerini inkâr etmek ve peşin peşin köleliğe razı olmak değil mi? Biz apayrı bir medeniyetin çocuklarıyız; düşman bir medeniyetin, bambaşka ölçüleri olan, çok daha eski, çok daha asil, çok daha insanca bir medeniyetin.”

Edebiyat, sanat ve fikir alanında dergilerin yeri önemlidir. Düşünce akımlarının oluşmasında, kökleşmesinde belirleyici olmuşlardır. Dergileri yüceltir Cemil Meriç. Dergileri dost bilir. Dergileri sevgiyle karşılar. “Kitap fazla ciddi, gazete fazla sorumsuz. Dergi, hür tefekkürün kalesi. Belki serseri ama taze ve sıcak bir tefekkür.”

Kitaba dair düşüncelerini “Kitap” ve “Okumak Üzerine” başlıklı yazılarda ifade eder. Kitabın batı dünyasındaki yeri, anlamları, iyi eser, yazarlar, kütüphane, okumanın gerekliliği üzerine gelişen yazılar. “Okumak, iki ruh arasında âşıkane bir mülâkattır” der.

“Divan Edebiyatında Roman” yazısında iki farklı dünya iki farklı düşünce iklimi roman türü odağında ele alınır. Roman türünün bizim edebiyatımızda niçin olmadığı, gelişmediği üzerinde durulur. “Bir kelimeyle roman, başka bir dünyanın, başka bir ruh ikliminin, başka bir toplumun eseri. Daha zavallı bir dünya, daha dişi bir manevî iklim, daha geveze bir toplum”

Batılılaşma maceramız “Müstağripler” bölümünde işlenir. Ahmet Mithat “saldıran küfür karşısında şahlanan imandır” der. Batıcı okumuş-yazmış kişiler (Beşir Fuat, Ali Nâmık, Bahâ Tevfik vd.) eleştirilir. Her cephede kaybeden bir ülke, yenilgi üstüne yenilgi... “Aydın, batan bir gemidedir”. Dönemin aydınları için müstağrip(ler) kelimesini kullanır. “Tanzimat sonrası Türk aydınına en çok yakışan sıfat müstağrip. Edebiyatımız bir gölge-edebiyat; düşüncemiz bir gölge-düşünce.” Memleket gerçeklerinden habersiz, kör bir batıcılık anlayışını meslek edinen okumuş-yazmışlar için der ki: “Türk düşünce tarihi, ülkesiyle göbek bağıını koparan bir intelijansiyanın dramı”.

Doğu düşüncesine, batı düşüncesine yönelenleri inceler. Cemil Meriç, bu durumu daha çok “kaçış” olarak niteler. Derde deva olamayan, bir çare sunamayan fikirler, yönelişler...

“İnsanından kopan intelijansiyanın kaderi suya nakışlar çizmek.”

3.Selim döneminde başlayan, 2. Mahmut döneminde daha çok yaygınlaşan Avrupa hayranlığı beraberinde bir kopuşu getirmiştir. Tarihe, medeniyete, kültüre ve değerlere uzak düşen sözde aydınları şöyle tarif eder: “Aydınlarımız, Batı’nın her hastalığını ithale memur bir anonim şirket.” Cemil Meriç’in bu eserinde aydın eleştirisi ön plandadır.

Ve inceleme, değerlendirme, eleştirme aşamalarından sonra çözümler sunmaya başlar. “Demokrasi ve İslamiyet” başlıklı yazısında bu yönelişin ilk işaretlerini okuruz. Gerçek hürriyetin, gerçek eşitliğin İslâm’da olduğunu belirtir. “Aydınların Dini: İzm’ler” yazısında “İslâm, insanı parçalamaz” der. Ve yine aynı yazıda şunu ifade eder: “Din asırlardan beri yaşayan ve nesilleri huzura kavuşturan, tecrübeden geçmiş bir inançlar manzumesi; sıcak, dost, köklü.” Din terakkiye engel

değildir. Yapılan yanlışları bir bir dillendirir: “Batı’nın muharref Hıristiyanlığa tevcih ettiği tenkitleri kendi dinimiz için de geçerli sandık.” Yaşanan gerçeği, diğer bir söyleyişle yıkıcı sonuçları belirtir: “İmansız ve idealsiz nesiller türettik. Pusuda bekleyen yabancı ideolojiler setleri yıkılan ırmaklar gibi yayıldılar ülkeye”. Bu konu ile ilgili görüşleri diğer yazılarında daha bir netlik kazanır. “Din Afyon mudur?” başlıklı yazısında dinin menfî tesirlerinin Batı’nın kendi düşünce tarihi için geçerli olduğunu dillendirir. “Din, Avrupa için bir afyondur, bütün ideolojiler gibi. Avrupa’nın tarihi, bir sınıf kavgası tarihidir. Osmanlı için şuardur din, tesanüttür, sevgidir. Osmanlı toplumu insan haysiyetine ve inanç birliğine dayanır.”

Yaşanan kargaşa ve kaos ortamına çare sunma arayışında olan mütefekkir Cemil Meriç “İnananlar Kardeşler” başlıklı yazısında şöyle der: “Bu ülkenin bütün ırklarını, tek ırk, tek kalp, tek insan hâline getiren İslâmiyet olmuş.”

Maddecilik, akılcılık cereyanlarına kapılanları ikâz eder Cemil Meriç. “Akıl, devlerin değil cücelerin silâhı. İnsiyaktan daha ahmak bir meleke. Küstah, şımarık, mütecaviz. Hırsız fenerinin soluk ve şüpheli aydınlığı.” Bu eleştiriden sonra gerçek akıl hakkındaki düşüncelerini ifade eder: “Gerçek akıl, ilâhî bir mevhibedir; aşka, sonsuza, feragata kanatlandırır bizi.”

Kaynağını Batı’nın sosyal sınıfları arasındaki çekişmeden, kavgadan alan bütün ideolojileri eleştirir. Uyanık durmanın gerekliliğini sürekli vurgular. Başımıza gelen felaketlerin ana sebeplerine işaret eder. Düşüncede başlayan ve gelişen bozulma-çürüme karşısında çözümler sunar insanımıza. Erdemli bir aydın duruşudur bu. “İzm’ler birer anakronizm’dir; birer anakronizm yani kalıplaşan, canlılığını yarı yarıya kaybeden birer konserve düşünce. Batı’dan gelen hiçbir ‘izm’ masum değildir.”

Batı’nın düşünce temellerini oluşturan kişiler, eserler üzerine yoğun bir çalışması var Cemil Meriç’in. Özellikle edebiyat ve felsefe alanındaki dikkati üzerinde durmak gerekir. Mesela Marx, Weber, Scott, Balzac, E.Zola, Dante, Descartes, V. Hugo, Voltaire, Chateaubriand, Paul Bourget, Taine, Buchner, Rousseau, Nietzsche, Hegel, Quinet, Michelet, Schure, Sade, Montaigne, Stirner, Dostoyevski, Machiavelli, Koestler, S.Freud, A. Comte, Hölderlin, Montesquieu, Saint-Simon üzerine derinlikli okumaları ve bu okumalar sonrasındaki tenkitleri yer alır.

Doğu’nun “münzevi yıldızları” olan şu isimler üzerinde durulur: İbn Haldun, Tagor, Said-i Nursî, Kemal Tahir, Kerim Sâdi.

“İnsan Nereye?” başlıklı yazısında verdiği bir hüküm üzerinde düşünmek gerekiyor:

“Tarihi yaratan, fertle yığın arasındaki anlaşmazlık.”

Doğu ve Batı birbirine değerler, anlamlar dünyası olarak uzak. Sürekli bir kopuş, sürekli bir kavga hali. Düşünceler arasındaki uçurum nihayetinde hayata yansır.

“Düşünce bir köprü: kıldan ince, kılıçtan keskin... Kalabalıklar geçemez üzerinden. Ülkeler asırlarca habersiz yaşamış birbirinden. Ne Asya Avrupa’yı tanımış, ne Avrupa Asya’yı.”

Cemil Meriç’in çoğu zaman dünyaya, insanlara karşı bedbin bir bakışı vardır. Yaşadığı hayal kırıklığı yahut sözün bittiği yer. “İnsanları eskisi kadar sevmemek. İnsanları ve eşyayı. Galiba ölmek de bu.”

İç âlemde olup bitenlerin bir muhasebesi olarak da okunabilecek şiir yüklü cümleler kitabın son bölümünde karşımıza çıkar. “Kelime kendimi seyrettiğim dere. Kelime sonsuz, kelime adem.” Kelimeler ile varoluş cehdi. Kimi zaman hüznü, kimi zaman neşeli... Kelimelere yakın, kelimelere uzak. Kelimelerin anlam dünyasında bir ömür yolculuk. “Ve Meçhule tırmanan adam Kelime oldu.” O adam, mütefekkir Cemil Meriç. “Öyle seveceksin ki kelimeleri sana yetecekler.” Bu bölümdeki yazılara dokunaklı bir hissiyat yansır. “Senin türben kelimeler. Yuvarlanırken tırnaklarını kâğıda geçirmek istiyorsun; kâğıda, yani ebediyete.”

Kitaba dair veciz bir ifade: “Her kitapta kendimizi okuruz.” Üç cümlede bir derya. Üç cümlede kitabın yankısı. Şöyle ki: “Denize atılan bir şişe her kitap. Asırlar, kumsalda oynayan birer çocuk. İçine gönlünü boşalttığın şişeyi belki açarlar belki açmazlar.”

“Bâki Kalan” bölümünde yine kısa, etkili cümlelerden oluşan aforizma niteliğinde ifadeler yer alıyor. Tanımlama metodu belirgin. Benzetmeler dikkat çekici. Yazmak, yaratmak, ebediyet, sükût, düşünmek, hakikat, yalnızlık, zaman, tanımak, okumak, kıymetlerimiz, inanmak, hüznün gibi kelime ve kavramlar çevresinde gelişen yazılar.

Dünyaya yüz vermeyen bir söyleyiş. Ve nasihat hükmündeki şu cümleler: “Bana sorarsan kütüphanene dön, yani kitap ol. Aydınlan ve aydınlat.”

Şiirden alınmış bir mısra gibi ışıklar içinde: “Cam güzel, çünkü kalbi var, kırılıverir.”

“Bu Ülke” bir okuma ile bitecek kitap değil. Her cümlesi yoğun bir emeğin nişanesi. Dönüp tekrar tekrar okunmaya açık bir eser. Bu yönüyle başucu kitabı. Ve Cemil Meriç’in duygu düşünce dünyasını anlamak, kavramak için “Bu Ülke” kitabı iyi bir başlangıç. Doğu-Batı meselesi, aydınların yönelişleri, yapılan hatalar, fikir cereyanları, yaşanan med-cezir halleri, bir mütefekkirin yalnızlığı, hüznü kitabın iç odalarını teşkil ediyor.

“Bu Ülke”de yaşamak ve yazmak arasında “hayatını, Türk irfanına adayan, münzevi ve mütecessis bir fikir işçisi” Cemil Meriç var. Aydınlatma çabası içinde ışık ışık...

EĞİTİMCİ - YAZAR

Ali İhsan BEYHAN İLE KONUŞTUM

Alper GÖNCÜ

Sayın hocam,Öğretmen olarak uzun yıllar köy enstitülerinin kuruluş yıllarından başlayarak yüksek okullara değin çeşitli okullarda Türkçe öğretmenliği yaptınız. ABD'den dönünce örgün ve yaygın eğitim alanında Radyo programcılığı üzerinde çalışmalarınız oldu. Hayatınızın sizde kalan kırıntılarından bahseder misiniz? Hayat hikâyeniz, eserleriniz, anılarınız olabilir?.

Özgeçmişimle ilgili bilgiyi yayınlanan yapıtlarımın arka sayfalarında bulabilirsiniz. Özellikle," Yöremiz Çevremizden Deyimler ve Atasözlerimizin arka kapağında, Necati Cumalı'dan Esintiler adlı kitabımın (S. 65-79) sayfalarında ayrıntılı olarak yazılmıştır.

Eğitim ve öğretim hayatınızın başarılı ve başarısız yönleri üzerine bir yorum verebilir misiniz?.

Atatürk'lü yıllar eğitimimizin atılımı, başarılı yıllarıydı. Eğitim kurslarından başlayıp köy enstitüleri kurulduktan sonra 46'ya değin yararlı çalışmaları sürdürdü. 1954'ten kapatıldı. Bundan sonra her gelen Milli Eğitim Bakan'ının yaptığı değişikliklerle "milli eğitim" Arap saçına döndü. Bu konuda yarım yüzyıldır çeşitli yayın organlarında makaleler yazıyorum, yorumlar yapıyorum. (Derleyip bir kitap haline getirmem olası, ama ömrüm vefa ederse...)

Eğitim ve öğretim hayatınızın başarılı ve başarısız yönleri üzerinde kısaca yorumunuz nedir?

Okuma alışkanlığı kalmamıştır. Bana göre ezberci eğitim başarısız biçimde devam etmektedir.

Öğretmen yetiştiren kurumları, Eğitim Fakülteleri ile Fen-Edebiyat fakültelerinden yetişen öğretmen adaylarını başarılı buluyor musunuz? Başarısız buluyorsanız bunu nasıl telafi ederiz, tavsiyeleriniz nelerdir?

Eskiden MEB'nda "Öğretmeni İş Başında Yetiştirme ve Tamamlama Kursları"nı yöneten bir bölüm vardı. Epey zamandır o da yok . Siz şimdi öğretmenlerin ne oranda başarılı olduklarını okuttukları öğrencilerden sormalısınız...

İlk, Orta ve lise öğrenimi gören öğrencilere ders dışı okumaları için tavsiye

edebileceğiniz kitaplar hangileridir?

Gazetelerin yayınladıkları "kitap ekleri"nde bu sorunun yanıtı bulunabilir sanıyorum.

Akpınar dergimizin sayıları size ulaşıyor mu? Nasıl buluyorsunuz?

Benim Niğde Ortaokulu'nda okuduğum 1936-1939 yıllarında halkevi tarafından yayınlanan Akpınar dergisinde Türkçe Öğretmenimiz Cevat İdil'in öğrencilerden beğendiği şiir ve yazılar da basılıyordu. O bu dergileri sınıflara getirip tanıtıyordu. Benim okuduğum (C) sınıfa giren Türkçe Öğretmeni Ahmet Rasim Kocabaş fabl türünde yazdığı şiirleri bize yazdırıp ezberletiyor, ama her nedense Akpınar'da yayınlamıyor ve sınıfta bu dergiden söz etmiyordu. Sonra ben Niğde Orta okulunda Türkçe öğretmeni olduğum yıllarda değerli matematik öğretmenimiz Naci Erdem halkevi başkanı olduğu yıllarda Akpınar dergilerini ve halkevindeki folklor (Halk Bilimleri) çalışmalarını, kendi el yazısıyla yazdığı tüm belgeleri değerlendirmem için bir pakete koymuş getirip bana verdi. Öğretmenimin bu iyiliğini ömrüm boyunca unutmuyorum. Ben bunlardan yararlandım, hatta bir bölümünü İhsan Hınçer'in İstanbul'da yayınladığı Folklor dergisine gönderip basılmasını sağladım. Şimdi yayınlanan Akpınar dergisini duydum, ama elime geçmedi. Bu bakımdan bir bilgim yok.

Eski Niğde'den ve yeni Niğde'den, son yıllarda yaşadığınız İzmir ve çevresinden bahsedebilir misiniz? Anılarınızı anlatır mısınız?

1950'lerde bir gözü sakat Ali Ozan Niğde resmi gazetesini çıkarıyordu, O gazetenin ilk sayfasının sağ alt köşesine "Biz Bize" diye fıkralar yazıyordum. Ortaokul ve lise eğitsel kollarının çalışmalarını, Niğde'den haberleri, köyümden anılarımı yayınlıyordum. 1959'da Niğde'den ayrıldım. Emekli olduktan sonra iki binli yılın ortalarında "Niğde Haber" gazetesinde "yaşlı çınar" diye sayfanın tümünde beni tanıtan yazıyı görünce ben de bu gazetede yazmaya başladım. Sonra Niğde'de çıkarılan "Yeni Yıldız" gazetesinde yazdığım birkaç yazım basıldı. Yazar ve şairlerden öğrencilerim ve arkadaşlarımla karşılaştım. Hangi birini anlatayım? Bu konu uzun sürer. Şimdi üç gazeteye Çağdaş Marmaris, Yarımada, Demokrat İzmir'e, dergilerden de İmece, abc, Mavi Bakış'a yazılarımı gönderiyorum.

İzmir ve Marmaris'te kalıyorum. Niğde'ye epey zaman yolum düşmedi. Ne gibi değişiklikler olduğunu bilmiyorum.

Yeni bir kitap çalışmanız var mı? Günlerinizi nasıl geçiriyorsunuz?

Elimde basılmaya hazır 5 kitabım dururken yeni bir kitap hazırlığım yok. Bunların arasında 1930'lardan Halkevi Ar Komitesi'nce derlenmiş, Halit Oğan ve Naci Erdem'in notlarıyla mahalli sanatçılardan derleyip düzenlediğim Öykü ve Notalarıyla Türkülerimiz var. Ben bunları Radyo ile Eğitim şefi olduğum yıllarda Muzaffer Sarısözen ve diğer radyo sanatçılarıyla konuşarak, Ruhi Su'dan Neşet Ertaş'a, Refik Başaran'a ve Ahmet Gazi Ayhan'a Rifat Balaban, Saniye Can'a dek bir çok saz, söz ustalarının ELEŞTİRİ ve SÜZGECİNDEN GEÇİRTTİM. Bu türkülerimizi bastırmayı Niğdelilerden bekledim, çıkmadı, hâlâ da bekliyorum. Bir de Yöremiz Çevremizin Gelenek- Göreneklerini

ayrıntılarıyla anlattığım, neden ve sonuçlarını açıkladığım, üç yüz sayfayı geçkin basılmaya hazır bir kitabım daha var, bu da hâlâ basılmadı. Söz verenler sözünde durmadılar. Oysa bunların basılması Niğde için bulunmaz kültürel hizmettir. "Bunları basarız" diyen çıkarsa bu vesile ile özlediğim Niğde'mize ve köyüme gelebilirim.

Beyhan hocam, günlerinizi nasıl nerede geçiriyorsunuz? Hemşerilerinizden kimlerle görüşüyorsunuz?

Yaş doksana geldi ama, zaman çok kısa geliyor bana.İstek üzerine yazacağım yazılara vakit kalmıyor. Hep evde ve bilgisayarın başındayım...Ancak konuşma ve konferans istenirse oraya gidiyorum. Bazen Alper Göncü, Ankara Gazi Eğitim Türkçe Bölümü'nden öğrencim Öner Yağcı gibi dostlar geldiklerinde onlarla sanat ve yazılanlar hakkında konuşmalarımız oluyor.

Emsallerimin çoğu yaşamdan ayrıldı, parmakların sayısınca yaşayanlar telefonlarla arayıp hal hatır soruyorlar...

DüşZar

Yusuf BAL

bir zarın farklı yüzeylerine çizilen noktalarız ayrı dünyalara açılan kapıların anahtarını
yıldızlardan kopup gelen kara parçasında ikimiz. bir garip cezbeye tutulduk da
yabancı değiliz engellere,etrafımız kaos ne kötü açılmadı bahtımız
y ile biter uzay, uzay kadar uzakmıyız yokmuyuz yalanmıyız, gerçekmiyiz
acının ve ayrılığın tersi olmalıydı a iki göz müyüz gölgemiyiz, aslımıyız
a ile başlar dua, sonra a ile biter uyanınca ağlayan. umut ağacımız
yüzümüz buruşursa aynada kuşatır bizi yine ayrılık aaaaaah
bir defa kınılmadan ayna bir defa kınılmadan ayna Allah
kuşatır bizi yine ayrılık. yüzümüz buruşursa aynada a
uyanınca ağlayan a ile başlar dua,sonra a ile biter a
iki göz müyüz acının ve ayrılığın tersi olmalıydı a a
yokmuyuz y ile biter uzay, uzay kadar uzakmıyız a
ne kötü yabancı değiliz engellere, etrafımız kaos a
ikimiz yıldızlardan kopup gelen kara parçasında a
ayrı bir zarın farklı yüzeylerine çizilen noktalarız a

Ağustos 2012

Gökkuşağı (Şiir Vakti Yayınları)

AVUKAT KUTSİ YILMAZ'I EBEDİ ÂLEME YOLCU ETTİK.

Böyle aniden terk edip gitmek de mi vardı haritada. Gezmeye gider gibi çıktın yola ama bir daha dönmek aklına gelmedi. Bu sonucun yakın olduğunu biliyor muydun yoksa... Her gelişinde kıymetli zamanını boşa harcamayalım der kalkar giderdin, ben ise ısrarlar oturmaı isterdim. Daha çok eser yazmamı sanki benden çok ister gibiydin. Aramızdaki samimiyeti ifade edecek bir kelime aramadık çünkü bir arada oturduğumuzda susmak bile bize bir anlam ifade ediyordu. Hele öğle yemeklerindeki yarışmamız, bugün ben vereyim de yarın da sen ver nazlanmaları. Her güzel zamanın akıp geçmesi böyle çabucak mı oluyor, ne dersin? Kutsi kardeşim.

Ankara Misafir sokaktaki öğrenci yurdunun kapısında beraber bir resmimiz olduğunu hatırlar, bu kıymetli ve eski arkadaşlığın kanıtı olarak o resmi konuşurduk. Merasimlere, davetlere, anmalara beraber giderdik. Arkadaşlar bizim bu beraberliğimizi imrenerek seyredeler ve aralarında anlatırlardı. Her toplantıda birimiz varsak, diğeri de ya yanındadır veya az sonra gelecek derlerdi. Ne güzel günlermiş ki çoğunu boş geçirmedi, bir teselli olarak anmalıyım.

Kutsi, söz bitince gözüne bakar, hadi bir fıkra anlat da sayfa açılsın anlamında sana takılırdık. .Daha önce Zülkar Şahin'e takılırdık, o gidince tesellimiz sen oldun. Şimdi Baro daha da bir sessizleşecek. Selam veren tebessümün artık yok.

Ne dersek diyelim bu yeni safhada senin yokluğunu her zaman hissedeceğiz.

Kutsi Yılmaz kardeşim, böyle sessiz sedasız gitmek de nereden çıktı? Kolay değil kelimelere bu duyguları yüklemek. Allah rahmetini üzerinden eksik etmesin, cennetiyle seni mükâfatlandırsın. Bizlere ve yakınlarına, sevenlerine de sabırlar versin. Amin.

Avukat Kutsi Yılmaz,

1933 yılında Aksaray ili Helvadere Kasabasında doğdu. İlkokulu Helvadere 'de Ortaokul ve Liseyi Niğde 'de okudu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olan Av. Kutsi Yılmaz, Avukatlık Stajını Ankara 'da tamamlayıp, bir süre Ankara ve Aksaray 'da Avukatlık yaptıktan sonra memleketi olan Niğde 'de yarım asırdır özenle sürdürdüğü mesleğini 08 Nisan 2013 günü sona erdirdi. İyi insandı, Allah rahmet eylesin.

İsmail ÖZMEL

AHMET HAMDİ TANPINAR'DA RÜYA ESTETİĞİ

Kibar AYAYDIN

Sanat anlayışını “hayal ile gerçek” arasında “Eşik”te var eden Tanpınar; eşya ve hadiseleri yalın gerçekliği ile değil, telkin ettirdikleri ile devam ettiren ve onlardan efsunlu rüyalar üreten bir sanatkârdır. Tanpınar’ın kelimeleri, cümleleri hatta paragrafları gördüklerinin ötesinde, görmek istediklerinin süblime edilmiş halidir. Bu hâl her ne kadar onu realitelerden uzaklaştırırsa bile, “var olanın” aslında bir yanılsama olduğunun; eşya ve hadiselerin, bizim bilinç düzeyimizde anlam kazandığının farkındadır. Aslolan “varlığın” maddî görüntülerini, şuurumuzda yeniden inşa ederek, telkin ve te’sir yönü kuvvetli olan metafizik dil birimlerine dönüştürebilmektir. Tanpınar, dil birimlerinde varlığın sessiz şarkısını, tasavvufî remiz ve işaretlerle ama mutasavvıfane olmayan bir eda ile ortaya koyar.

Tanpınar’ın kâinata bakışı tamamen estetik ve o, ele aldığı her mevzuyu rüya naifliğinde estetik bir haz nesnesine dönüştürür. Bakışın ve görmenin Tanpınar’ın zihnî alt yapısındaki karşılığı baktığı her şeyi estetik bir zevk nesnesine dönüştürebilmesidir. Gözlerini çok iyi kullanan Tanpınar, dış dünyada gördüklerini iç dünyasının zenginliğiyle harmanlayarak görmek istediği şekle büründürür. Onda göz, rüya görmenin ve onu estetize etmenin en önemli aracıdır. Tanpınar “Bir Zihniyet Meselesi” isimli makalesinde gözün kendisi için önemini şu şekilde vurgular: “Vakıa göz bizim zihnî hayatımızda en büyük âmildir. Bütün duygularımız, bütün bilgilerimiz onunla başlar, onunla büyür. Ne el, ne kulak, ne de diğer hisler, bizi eşya ile onun kadar temas ettiremez. En tam, en mesut ve en hasbî temellükleri, binaenaleyh en büyük hatları bize o verir. Onun tecessüsleri insan zekâsının en aslî tarafıdır.”(1) İbrahim Şahin, onun bu özelliğini “Skopofili” kavramıyla açıklar. “Skopofili bakmanın hazzı demektir ve Tanpınar sanatını bakmanın hazzı üzerine inşa etmiştir. Tanpınar’da bakış, arzusun harekete geçme anının/arzulamanın tetikleyicisidir. Tanpınar neye bakarsa baksın, deniz, ağaç, boğaz, Nuran veya İclal birden dille sevişmeye başlar. Sevişen bakışın yerini alan nesnedir. Bunun adına, ‘kendi arzumuzun yarattığı nesne’ diyebiliriz. Arzu, öznenen ikinci bir nesneye geçer, artık arzulayan arzuyu ödünç alan o nesnedir, arzusun ilk öznesi sadece seyircidir. Bu ikinci emanet nesne, güneş ışınları olabilir ve arzu eden öznenin yerine o güneş ışını arzu edilen nesne olur. Bu durum Tanpınar tahkiyesinde üçüncü kişilerin neden kadın kahramanları alıp gittiğini de açıklar. Çünkü özne, arzusunu başka bir nesne üzerinde realize ederse, o nesne özneye dönüşür ve ilk özne pasif bir seyirci konumunda kalır. Seyrin, bakışın hazzı burada başlar.”(2)

Estetik Birikim

Tanpınar'ın rüya kavramına bakışının, tamamen estetik kaygılardan kaynaklandığını belirtmiştik. Rüya estetiğinin arka planında Tanpınar'ın okudukları kadar hayata bakışının da büyük etkisi vardır. Tanpınar, Doğu ve batı kaynaklarını çok iyi bilir. Bergson, Ferud, Valéry, Baudlaire, Proust, Poe, Nerval, Jung, Bachelard gibi Batı kaynaklı şair ve düşünürler ile Yahya Kemal, Ahmet Haşim gibi yerli sanatkarların tesirinde kalan Tanpınar; hem divan edebiyatını hem de batı edebiyatını çok iyi okumuştur. Etkisinde kaldığı şair ve yazarlar onu “zaman, mekân, hayal, rüya ve sezgi,” kavramları üzerinde düşünmeye sevketmiştir. Sanatının ve estetiğinin bir çeşit manifestosu niteliğindeki “Antalya Mektubu”, Tanpınar'ın kaynakları ile şahsî duyarlılığını vermesi açısından oldukça önemlidir. “Ergani Maden’inde üç yaşında iken bir gün kendime rastladım. Çok karlı bir gündü. Ben sıcak ve buğulu bir camdan karla örtülü bir bayıra bakıyordum. Sonra birdenbire kar tekrar yağmaya başladı. Bir çeşit çok lezzetli hayranlık içinde kalmıştım. Bu ânı her karlı günde hatırlar ve yağışı beklerim. Antalya’ya 1916 sonbaharında geldim. Epeyce büyümüşüm Tek başıma geceleri deniz kıyısında veya kayalıklarda gezmek hakkım vardı. Karanlık epeyce inip de kayaların gölgesi beni korkutana kadar orada kalırdım. Denizin iki manzarası beni çıldırtırdı. Biri bu kayalıkların sahile bakan bir yerinde sabah ve akşam saatlerinde durgun denizin ışıkla ve dipdeki taş ve yosunlarla aldığı manzaradır. Bu kayalarda beni mesut eden şeylerden biri de yine sakin saatlerde kovuklara suyun dolup boşalmasıydı. Bir de öğle saatlerinde güneş vuran suyun elmas bir havuz gibi genişlemesi. Bunlar benim muhayyilem için büyük mânâları olan şeylerdi. Bu ancak büyülenme kelimesiyle anlatılabilecek bir haddir.”(3)

Gerçek ile hayal arasında büyümlü bir zamanı yaşama ve bu zamanın parçalanmaz akışında “ân”ları, şuurlu bir dil motifikasyonuna dönüştürme Tanpınar için en önemli bir meseledir. Şiirlerinde hissettiği ve yaşadığı “ân”ın ta kendisi olan mısrayı oluşturabilme, Tanpınar’ı dilde rüya halini kurmaya yöneltmiştir. Bu düşünce Yahya Kemal’in “hissin ta kendisi olan mısra” diye nitelendirdiği şiir diliyle de alakalıdır. Bu nedenle “rüya kavramı” Tanpınar çözümlemelerinde ele alınması gereken önemli estetik sorunsallardan biridir. Tanpınar 1943 ve 1944 yılları arasında yazdığı iki makalede, rüya estetiğinin felsefesini ortaya koyar. Bu makaleler müdekkik bir gözle okunduğunda, Tanpınar’ın “Rüya”yla nasıl bir anlam evreni inşa ettiği görülür. “Rüya uykuya münhasır bir keyfiyet değildir. Gece gibi onu da içimizde taşıyız. Şuurun duvarında açılan her gedikten rüyaların sırasına göre sıkıntılı, zalim yahut mesut diyarına gideriz. Tecrit ve teksif gibi zihnî ameliyelerimiz bile, bir bakıma göre, rüyaya yakındırlar. Zihnin bazı imkânsız vuzuh anları uyanık hâlde görülen bir rüyadan başka bir şey değildir. Vecd rüyadır. Çok defa manzara karşısındaki ruh hâletimiz de uyanık hâlde görülen bir rüyadır. Rüyaların tesiri üzerinde az çok duranlar onlarda bu tesiri yapan şeyin birbirini takip eden hayallerden ziyade beraberinde yürüyen hava olduğunu kabul ederler. Her rüya kendi hususî atmosferi içindedir; onu sırasına göre eğlenceli, zâlim, mesut, bedbaht, mukaddes veya günahkâr yapar. Bu, rüyanın ruh hâleti, duygusudur. Bir rüyaya refakat eden duygu, bir vitrinde teşhir edilen eşyaya verilmiş ışık gibidir. O hayalleri o ışıktaki, onun adesesinden, onun aydınlattığı kenar ve kabartmalarla, onun dağıttığı renklerle, kısaca onun kurduğu bir münasebetler

zinciri içinde görmeğe mahkûmuz. Eşyanın ve hayat işlerinin rüyalarımızda büründüğü metafizik çehre bu aydınlıktan gelir.” (4)

Bakışın Derinliği

Herşeyi ama herşeyi estetik bir zemin üzerinden ele alan Tanpınar, rüya kavramına felsefî bir derinlik getirerek, eserlerinin tamamını bu felsefî zemin üzerinden inşa eder. Ona göre yaşadığımız hayatın, yaşanmamış kısımları, rüyanın zaman ötesini aşan yorumuyla tekrar inşa edilebilir. Rüya ve hayale zemin hazırlayan her şey, Tanpınar'ın bakışında dönüşerek o muhteşem kelime ve cümle sarayını oluşturur. Buğulu camlar, güneş, aydınlık, ağaç, sis, karanlık, rüzgâr, sonbahar, kış, yaz, renk, ses, kadın, musiki gibi müşahhas ve mücerret mevhûmlar; Tanpınar'ın düşünce mabedine, asıllarından soyunmuş halleriyle girerler. Vecd halindeki cümle terkipleri, rüyanın naif katmanlarından süzülerek nesrin ve nazmın büyüğü kalıplarına dökülür. “Karanlıkların Tadı” isimli denemesinde Tanpınar, karanlığın iç dünyasında nasıl bir aydınlığa, bir rüya haline dönüştüğünü şu cümlelerle anlatır. “Aydınlığı, vuzuhu herkes gibi severim; hayatı yapan şüphesiz ki onlardır. Fakat hakikî rüyası olan her şeyde karanlığın bir hissesi vardır. Gölgesini aydınlıkta bile yanı sıra gezdiren insanoğlunun yarı tarafını karanlık, esrarengiz gayrişuur yapan asıl hazine, bizi kaınat dediğimiz büyük manzumeye ithal eden bağların mecmuası barışık ve mufassal benliğimiz onda saklıdır. Bunun içindir ki bilhassa sanat, karanlıktan kendini kurtaramamış, hatta nâdir olarak elde ettiği gölgesiz aydınlıklar bile bizzat vuzuhun şiddetiyle hiç olmazsa gözlerimizi kamaştırmıştır. Şüphesiz ki hayatı bir çırpıda ilga eden tam ve mutlak karanlıktan bahsetmiyorum. O ademdir, o ademin bizzat kendisidir, imkânların beşiği veya mevcut olanların mezarıdır. Benim bahsettiğim karanlık, muhitimizi birdenbire sanki kesif su tabakaları arasından sızan aydınlıkla yekpareliği bulanmış bir deniz altına çeviren şüpheli bir karanlık, hattâ daha iyisi, ışığı âdeta dışarıdan idare edilen bir karanlıktır.” (5)

Tanpınar bir bakıma hayatın cebri kural ve kaidelerini rüya estetiğiyle yumuşatır ve bunlardan plastik bir reorganizasyona yönelir. Onun, “Her Şey Yerli Yerinde” şiiri bu rüya estetiğinin görsel unsurlarıyla bezeli halidir. “Bu tabloda varlık, zaman, ve eşya ‘ben’in zevkini, ruh halini dile getirmektedir. Estetik bir dikkat ve duyarlılıkla kişinin kendisine ve hatıralarına yönelmesi, belli bir anı aynı mekânda yeniden yaşıyormuşçasına kelimeler ve seslerle tablolaştırması dikkati çekmektedir.” (6)

Her şey yerli yerinde; masa, sürahi, bardak,
Serpilen aydınlıkta dalların arasından
Büyülenmiş bir ceylân gibi bakıyor zaman
Sessizlik dökülüyor bir yerde yaprak yaprak.

Biliyorum gölgede senin uyuduğunu
Bir deniz mağarası kadar kuytu ve serin
Hazların âleminde yumulmuş kirpiklerin
Yüzünde bir tebessüm bir ağır öğle sonu.

Belki rüyalarıdır bu tâze açmış güller,
Bu yumuşak aydınlık dalların tepesinde,

Bitmeyen aşk türküsü kumruların sesinde,
Rüyası ömrümüzün çünkü eşyaya siner.

Palyatif bir anlayışa sahip olan Tanpınar, şiir nizamına hâkim olan estetik duyarlılıkla varlığı dil yoluyla tasarruf eder. Varlığın özü “insan zihnini” hakikatin ontolojik yanlarıyla adeta bir sarmaşık gibi sarar. Hakikat, sanatkârın şuurunda bir sarkaç gibi gider gelir. Bu sarkacın salınımları arasında, insan ruhunun; bilincin alt katmanlarına doğru yaptığı seyahat, onu “ölümün küçük kardeşi” olan uykuda temsillerle karşı karşıya getirir.

“Ân”ın Metafizigi

Uyku hâlinde gördüğümüz bu temsiller insan belleğinde sanal âlemlere dönüşür. Varlıkları bu sanal âlemler içinde inşa etmenin yolu ise “rüya estetiğini”nin temaşa ve tefekkür ufkuna yaslanmaktan geçer. Ona göre yaşadığımız hayatın, yaşanmamış kısımları, rüyanın zaman ötesini aşan yorumuyla hissedilebilir. Bir bakıma Tanpınar, yaşadığımız hayatın cebrî kural ve kaidelerini rüya estetiğiyle yumuşatır ve bunlardan kırılğan plastik dünyalar inşa eder. Tanpınar şiirlerinde rüyanın kendisine has iklimini dil mistifikasyonu ile kurgular. Yarı mistik bir eda ile zaman ve mekânın ortasında yüzen Tanpınar, iç ve dış âlemin kapılarını rüyanın anahtarlarıyla açar. Rüyalar, yaşadığımız “ân”ın metafizik bir “ân”ına astral bedenimizle çıktığımız bir yolculuktur. Tanpınar “Ne İçindeyim Zamanın” şiirinde yaşadığı kronolojik zamanın/takvimin dışına çıkarak bir bakıma “zaman-dışı” bir murakabeyle yaşadığı madde âleminden tayy-ı mekân ederek, mistik bir âlem içerisinden tayy-ı zaman yolculuğuna çıkar. “Tanpınar, ebedi âleme ulaşmanın yolu olarak gördüğü zamanın dışına çıkma durumunda olacakları tahayyül etmektedir. Tanpınar’ın ebedi âlemi rüya atmosferinde hayal etmesi onun tıpkı sembolistler gibi rüyayı bir rahatlama, kaçış ve zamanın esaretinden dünyada tek kurtulma alanı olarak görmesinden ileri geliyor olmalıdır.” (7)

Tanpınar, kulak ve göze hitap eden hususları zihin haritasında dönüştürüp bunlardan rüya estetiğine uygun yeni imgeler inşa eder. Kulağa hitap eden musiki ile göze hitap eden her şey onun bakış ve duyuşunda çok zengin anlamlara dönüşür. Bu dönüştürmede Tanpınar’ın mizacı kadar sahip olduğu kültür ve sanat birikiminin varlığı da inkâr edilemez bir gerçektir. Musiki ile eşya ve hadiselerin genel görüntüsünü ortadan kaldıran Tanpınar, gördüklerini ve dinlediklerini yumuşak bir dekor üzerinden rüyanın şuurlu nizamına havale eder. “Tanpınar için şiir uyku ile uyanıklık arsında şuurlu sezislerden doğar. Aslında bu sezis de, bir rüya halidir.”(8) Uyanık halde müşahede edilen bu “hâl” şuurlu bir “rüya işçiliğinin” vizüel bakışla ortaya çıkışıdır. Artık her şey onda yeniden kurgulanmış, her şey asıllarından soyutlanmış halleriyle vücut bulur. Baktıklarının/gördüklerinin, işittiklerinin/duyduklarının nesnel karşılığı olan, ya da olmayan her şey; subjektif bir algıyla bilinçaltında yeni formlara dönüşmesi, Tanpınar’ın şahsî nizamının rüya etrafında şekillendiğinin bir göstergesidir.

Bir gün İcadiye’de veya Sultantepe’de
Bir beste kanatlanır, birden olduğun yerde
Bir kâinat açılır geniş, sonsuz, büyü, lü,
Bugünün rüzgârında yıkanan mazi gülü

Dağılır yaprak yaprak hayalindeki suya
 Bir başka gözle bakarsın ömür denen uykuya...
 Belki en hüyalısı duyduğun masalların
 O şafak saltanatı korularda dalların,
 Her ufku tek başına bekleyen eski çamlar
 Bir sır gibi ömründen sızdırılmış akşamlar,
 Ardiçla kestanenin her yıllık macerası
 Harap mezarlıklarda ölülerin rüyası
 Gelir ve tekrar doğar ölmüş sandığın aşka
 Anlarsın ölüm yoktur geçen zamandan başka!

“Bir gün İcadiye’de” şiiri ile Huzur’daki “Ferahfezâ” ayini Tanpınar’ın görüp duyduklarını rüyaya münhasır bir keyfiyetle nasıl inşa ettiğini gösterir. Onun inşa ettiği her bir şey asıllarından soyutlanarak farklı zaman ve mekân boyutlarına dönüştürülür. “Tanpınar, sanatta ‘rüyaya’ ve ‘ebediyet’e inanan bir şair olarak, sıradan insan duyularına derinlik ve genişlik kazandırmış, somuttan soyuta geçerek zengin bir atmosfer yaratmayı bilmiştir.” (9)

Rüya, yaşanan hayatta ruhumuzun bir nefes alış verişidir. İnsan bu soluklar sayesinde maddenin hendesî boyutlarından sıyrılır. Rüya kavramının keyfiyeti hakkında Doğu ve Batı kaynaklarında çeşitli açıklama ve tanımlara rastlayabiliriz. “Kindî, Uyku ve Rüya adlı risalesinde; insanın suret oluşturma yetisini, yani hayal gücü denen şeyi algı ile mantık arasında bir yere yerleştirmiş ve onu rüya görme faaliyetlerinin sorumlusu olarak tespit etmiştir. İbn Sina Rüya Risalesi’nde, hayal gücünün, rüyalarda büyük bir rolü olduğunu yazmıştır. İbn Rüşd ise ‘rüyalarda manevi bir sürecin söz konusu olduğunu, bu sürecin, uyanıklık halindeki idrak sürecinin tersine işlediğini’ saptamıştır.” (10)

Uykuya münhasır bir keyfiyet gibi algılanan rüya, Tanpınar gibi estetikler için daha köklü anlamlar içerir. Nitekim eserlerinin çoğu rüya estetiğinin farklı tonlardaki birer yansımasından ibarettir. “Ahmet Hamdi Tanpınar’da hülya ve rüya kelimeleri onun hayat ve kâinat karşısındaki tavrını ifâde etmesi bakımından önemlidir. Onda bu kelimeler insanî gerçekliğin sanat yönünü ifadeyle vazifelidir. Acaba Tanpınar, sanat eseri vasıtasıyla insanın kendi derinliğini, tabii varlıkla izdivacını, sosyal hayat karşısındaki vaziyetini, kısacası dışla için bütünleşme hâlini bu kelimelerle mi ifade etmektedir? Acaba rüyâ hâli, bütün bunların bir zaman diliminde bir anda hissedilmesi, yaşanması mı? Yoksa bu, Gaston Bachelarde’daki hülya mı? Ahmet Hamdi Tanpınar’ın bu Fransız epistemoloğunu iyi tanıdığını onun Yahya Kemâl adlı kitabından biliyoruz. Zira Tanpınar, Yahya Kemâl’i Bachelarde ile gelişen bir inceleme tarzından gelen unsurlar yardımıyla değerlendirir. Bachelarde’da hülya, ferdî bir dikkatle bir hâli ve problemi geçmiş, geleceği ve hâldeki vaziyetiyle bir bütün hâlinde bir anda görme, adlandırma ve değerlendirme hâlidir. Bu hâlin ilmî açıklaması yoktur. Son derece ferdî bilgilenme hâlidir; farklı seviyedeki çağrışımlar, doğuştan gelen kabiliyetler, fırsatların hazırladığı imkânlar gözü açık görülen rüyâya benzer bir ruh hâlinde beklenmedik anda yan yana gelerek bu bilgilenme hâlinin ortaya çıkmasına sebep olurlar. Bu hâl, gözler önünde tecessüm eder, bazı sesler

duyulur. Ancak onu tasvire ve ifadeye yöneldiğinizde büyü bozulur, tablo kaybolur. Şiirin sesini, mısraının hareketini ve berraklığını gören ve duyan şâir, dil malzemesiyle buna vücut vermek için senelerce gayret eder. Gözleri önünde, hayır, beyninin içinde gördüğü renk uyumu ve çizgi esnekliğini tuvale aktarmak için ressamın neler çektiğini anlayabilmek aynı seviyede sanatkâr olmaya ihtiyaç gösterir. İşte Tanpınar'daki rüyâ, bu hâli ifâde için kullanılmış şahsî bir terimdir.” (11)

Rüyâ, ruhun kanatlanması, başka âlemlerle temasa geçmesidir. Tanpınar bilinç seviyesinde rüyaları olan insandır. O, zaman zaman şuurlu bir şekilde bunu yapar. Onun açtığı menfezden, mazi istikbal arasında rüyâ köprüleri kurulur. Bu köprüden geçebilmenin ilk şartı da Tanpınar gibi estetize edilmiş bir rüyâ “ân”ını zihinde sürekli canlı tutmaktan geçer. “Bilincin geçmişe dönüşü de ânın hatıralarla zamanı genişletmesidir. Gerçek rüyalar söz konusu olduğunda bilinçaltı konuşur. Müziğin ve geniş bir manzaranın baskısı altında gelişen gündüz rüyalarında ise, hatıralar ve izlenimler birbirine girerken o andan firar edilir.”(12) Sanatkâr mizacının, estetik bir duyarlılığa sahip oluşu, Tanpınar'ı bir rüyâ ve hülya adamı yapmıştır. Onun bakışı ihatalı, dönüştürücü ve içsel bir bakıştır. Rüyaya münhasır olan her şey, bu bakışın derinliğinde canlanır. “Tanpınar'da rüyâ realiteyi yorumlama biçimidir. Onu kendi ihsaslarının mayasıyla yoğurur ve ona istediği kıvamı verir. Bunu bilinçli olarak yapar. Rüyanın aynasında bütün gerçek durumlar, nesne ve şekiller, sesler ve renkler gerçekliklerini başka bir biçimde ortaya çıkıncaya kadar terk ederler.” (13)

Gördüklerimizle, göremediklerimizi canlı suretler haline getiren estet bakış; murakabe anlarının, Tanpınar'a kazandırdığı ayırıcı bir özelliktir. “Bakmak, hem içe, hem de dışa bakmak onda çok önemlidir. Huzur romanına doğru yürüdüğümüzde, hem o iç sesi, hem de dıştakini, kendimize ait olanı hissederiz.”(14) Şiirlerinden hikâyelerine, romanlarından denemelerine kadar, teksif edilmiş bir rüyâ âleminin içinde yaşayan Tanpınar; eserlerinin diliyle, gerçek ile hayal arasında “estetik bir yakaza” âlemi oluşturmayı başarır. Yakaza âlemi, gerçekliğin alt katmanlarından insan zihnine verilmiş metafizik bir rüyâ gerçekliğidir. Tanpınar bu gerçekliği, eşyaya sinmiş olan geçmiş zaman rüyalarını bir “ân”ı seyyale içinde keşfederek, onları tek tek ortaya çıkarır. “O, görünende görünmeyeni arar. Birçok eserlerinde eski İslâm mutasavvıflarının ‘tecellî’ akidelerine yaklaşan bir hayat felsefesinin akisleri vardır. Tanpınar'ın müşahhas varlıklar karşısındaki davranışını, ‘eşyanın kendisinde uyandırdığı çağrışımlara teslimiyet’ olarak da tarif edebiliriz. O, eşyanın gizli manasını hayâller vasıtası ile yakalamaya çalışır. Birçok şiirleri, Zen Budistlerinin davranışlarını hatırlatan eşya karşısında murakabenin mahsulleridir. Şair âdeta objeyi hayaller doğurmak için zorlar.”(15) Bursa'da Zaman şiirinde gördüğü rüyâ da aslından budur.

Bursa'yı geçmiş ve gelecek arasında rüyaya münhasır bir keyfiyet ile kıyama kaldıran Tanpınar, gördüğü her şeyi zihin tabakalarında işleyerek onu estetik nizama ulaştırır. Verili olan bütün unsurlar tedaileriyle “ân”lık rüyalara inkılap ederken; Valéry'nin, “Velev ki rüyalarını yazmak isteyen adam bile azamî uyanık olmalıdır.” İfadesiyle yakaza gerçekliği ortaya çıkar. “Bursa'da Zaman şiirinde şâirin geniş bir perspektif çizdikten sonra

içi ışık veya saadette dolu bir mekâna dönmesi, hem psikolojik, hem de estetik bakımdan dikkate şâyandır. Şiirin birinci kısmının sonunda Bursa, su sesi ve kanat şakırtısından billûr bir âvize haline geliyor. Burada da kendi içine kapanan bir imaj vardır. İkinci kısımda Yeşil Türbe aynı vazifeyi görüyor. Şiir su seslerinin vücuda getirdiği 'beyaz bahçe' imajıyla sona eriyor. Derinlik psikolojisine göre kapalı yerler anne karnını sembolize ederler. Tanpınar'ın şiir estetiğini üzerine kurmuş olduğu rüyâ da, kendi içine kapanmadan başka nedir?" (16)

Tanpınar'ı tahlili okumayla değerlendiren Ali İhsan Kolcu, Tanpınar'ın şiir estetiğinde Nerval'in çok köklü bir etkiye sahip olduğunu belirtir. Bu tespitini her iki şairin metinlerinden örnekler vererek ortaya koyar. "Nerval'in; 'yavaş yavaş ve azar azar aydınlanan garip, örtülü bir yeraltı dünyasıdır bu ve orda cennetlik çocuk ruhları gibi yaşayan devinimsiz solgun şekiller karanlıktan ve geceden kurtulurlar.' (17) Cümlesi Tanpınar'ın bir şiirine hem adını verir hem de iki dizesini oluşturur. Yavaş yavaş aydınlanan/ Bir denizaltı âlemi/ Yosunlu bir boşluktan/ çekiyor kendine beni" Tanpınar'ın rüyâ estetiğinde bu şairin şiirleri kadar fikirleri de etkili olmuştur. Rüyâ estetiğinin felsefesini, tedaileri çok zengin bir kültür alt yapısıyla oluşturan Tanpınar; kozmik âlemin kapılarından geçerek, "şahsî nizamına" uygun metafizik bir âlem inşa etmiştir. Bir rüyâ ve hülya adamı olan "Tanpınar'ın aradığı, maddi hayatla taban tabana zıt bir sükun, murakabe ve rüyâ dünyasıdır. Şiiri, roman ve hikâyeleri, denemeleri ve makaleleriyle bütün bir poetik ve estetik dünyasını rüyaların idare ettiğini söyleyebiliriz." (18)

Tanpınar, çok yönlü bir sanatkâr olarak; şahsî nizamını, kendisinin tefsir edebileceği bir hayal dünyası içerisinde inşa etmiştir. Onun inşa ettiği bu âlem, şuurlu bir dikkatin kurguladığı estetik bir rüyâ âlemdir ve Tanpınar; bu rüyâ âleminin, sanatkârane tek yorumcusudur.

1 - Ahmet Hamdi Tanpınar; Mücevherlerin Sırrı, Hazırlayanlar: İlyas Dirin-Turgay Anar-Şaban Özdemir, YKY, İstanbul 2002, s.27

2 - İbrahim Şahin; Ahmet Hamdi Tanpınar, Haz ve Günah, Bir Tanpınar Yorumu, Kapı Yayınları, İstanbul 2012, s.82/83

3 - Tanpınar'ın Mektupları, hazırlayan: Zeynep Kerman, Dergâh Yayınları, 2.baskı, İstanbul 1992, s.255/256

4 - Ahmet Hamdi Tanpınar; Edebiyat Üzerine Makaleler, hazırlayan: Zeynep Kerman, Dergâh Yayınları, 3.baskı, İstanbul 1992, s.32/33

5 - Ahmet Hamdi Tanpınar; Yaşadığım Gibi, Dergâh, Yayınları, 2.baskı, İstanbul 1996, s.158

6 - Şerif Aktaş; Şiir Tahlili, Akçağ Yayınları, Ankara 2009, s.217

7 - Betül Coşkun; "Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Temel Yapı Taşı Olarak Rüyâ", Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı:1, Kış 2010, s.65

8 - Mehmet Narlı; Şiir ve Mekân; Hece Yayınları, Ankara 2007, s.186

9 - Bâki Asiltürk, "Tanpınar'ın Şiirinde Duyular", Hilesiz Terazi, YKY, 2.baskı, İstanbul 2001, s.58

10 - Annemarie Schimmel; Halifenin Rüyalari İslâm'da Rüyâ ve Rüyâ Tabiri, çeviren: Tüba Erkmen, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2005, s.32

11 - Şerif Aktaş; "Millî Romantik Duyuş Tarzı ve Türk Edebiyatı-VI: Ahmet Hamdi Tanpınar", Bir Gül Bu Karanlıkta, hazırlayanlar: Abdullah Uçman-Handan İnci, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2002, s.530/531

12 - Mehmet Can Doğan; Şair Sözü, YKY, İstanbul 2006, s.81

13 - Ali İhsan Kolcu; Zamana Düşen Çığlık, Akçağ Yayınları, Ankara 2002, s.165

14 - Feridun Andaç; "Zamanın Aynasında Bir Yazar: Tanpınar" E Dergisi, Sayı:38, Mayıs 2002, s.64

15 - Mehmet Kaplan; Cumhuriyet Devri Türk Şiiri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990, s.68

16 - Age.; s.71

17 - Ali İhsan Kolcu; Zamana Düşen Çığlık, Akçağ Yayınları, Ankara 2002, s.174

18 - Orhan Okay; Bir Hülya Adamının Romanı Ahmet Hamdi Tanpınar, Dergâh Yayınları, İstanbul 2010, s.306/308

Kitap Tanıtma

KAYSERİ MÜSİKİ YOLCULARI

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Vehbi ECER

"Kayseri Müsiki Yolcuları" , araştırmacı yazar Mustafa Çınar'ın son yazdığı önemli bir eseridir. Mustafa Çınar Kayseri'nin Mimarsinan kasabasında 1946 yılında doğmuş. Kayseri Lisesinden mezun olduktan sonra gazetecilik mesleğine girmiş. Kayseri gazetelerinde köşe yazarlığı yapan Çınar, bir süre "Mimarsinan 200" gazetesini yayınlamıştır. Mustafa Çınar son

kitabından önce, Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Başkanı Mehmet Çayırdağ ile Kayseri tarihi ile ilgili eserler yazan Dt. Halit Erkiletlioğlu'nun "Ön Söz" lerini taşıyan ve 300 sayfa bulan "Karadağ'dan Mimar Sinan'a Kimliğimiz - Oğuzlar" başlıklı eserin yazarıdır. Mimarsinan Belediyesi Kültür yayınları arasında yayınlanan Kayseri Müsiki Yolcuları'nın yazarı Mustafa Çınar da müsiki tarihçiliği yanında usta bir ut icracısıdır.

Kayseri Müsiki Yolcuları renkli karton kapaklı, orta boy, 316 sayfadır. Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölüm Başkanı

Prof. Dr. Sabri Yener'in "Ön Söz" yazısıyla başlar. Sayın Yener, Türk toplumunda musikinin çok kısa bir tarihçesini verdikten sonra eserin değerini şu cümlelerle özetler:

«... 4000 yıllık geçmişiyle Türk sanat tarihinde önemli bir yer tutan Kayseri'de Türk müziğine hizmet eden amatör ve profesyonel şahsiyetler yetişmiştir. Bu gönül insanların hizmetleri saygıya değerdir. Onları anmak, yaşatmak ve genç nesillere tanıtmak bir vefa örneği olduğu kadar Türk müzik kültürünün gelişmesi açısından da önem arz etmektedir. Sanat yapmak kadar yazmanın da kıymetini idrak ettiğimiz günümüzde Sayın Mustafa Çınar'ın bu girişimi Türk müzik kültürü için faydalı ve anlamlıdır..."

Eserin en bölümünde Kayseri'de doğan, Kayseri'de büyüyen, Kayserili olmayıp baba veya dedesi Kayserili olan, ölmüş veya yaşayan, genç veya yaşlı... bestekar, güftekar ve icracıların alfabetik sırayla hayatları ve fotoğrafları yer almaktadır. Bu müsiki sanatçıların sayısı yanlış hesaplamamış isem 227 kişiyi bulmaktadır. 1860 Kayseri'de doğan ve Kayserinin tanınmış hayırsever ailelerinden biri olan Güpgüp- Zadelardan Ahmet Mithat Efendi ilk isim olarak verilir. Eserde Karnik Garmıyan, Bogos Karabet, Artin Ulucester... gibi Türk asıllı olmayan Kayserililer de yer alır.

Eserde 70 sayfalık bir "Albüm" (sa:204-242)'e de yer verilmiştir. Eserin son bölümü ise "Kayseri Türküleri" ne (sa:243-290) ayrılmış ve bu bölüm Kayseriye ait 91 türkü

metnine ayrılmıştır.

Kayseri Musiki Yolcuları büyük bir emek mahsulü eserdir. Bu eserde sadece Kayseri Kültürüne değil; insanlık kültürüne emek ve gönül verenler tanıtılmaktadır. Musiki dil gibi milli kültürün önemli yapı taşlarından biridir. Çünkü musiki, kişileri kaynaştıran, birleştiren, anlaştıran, kucaklaştıran; insanların davranışlarına estetik ve yumuşama katan, duygulandıran seslerin anlamlı, ahenkli titreşimleridir. Niğdeli Şair ve yazarlarımızdan Avukat İsmail Özmel'in dediği gibi : "...Musiki duyan herkese araya bir vasıta girmeden; insan ruhunun derinliklerine hitap eden, bu yönüyle evrensel etkiler meydana getiren bir sanat dalıdır. En ilkelinden en gelişmişine kadar her toplum kendi şarkıları ve melodileriyle tatmin olmuş, bundan zevk almıştır. Bak. İ. Özmel, Türk Musikisi ve Kültürümüz, Erzurum, 2007, 29)"

Musiki -aynı zamanda- önemli bir iletişim aracıdır. Bir toplumun homojen katmanları arasında olduğu kadar, farklı etnik guruplar arasında da sağladığı iletişim ile kaynaşmayı ve anlaşmayı temin eder. Birlikte yaşadığımız farklı etnik gurupların da Türk musikisine hizmetleri olduğunu biliyoruz. Türk toplumu içinde yaşayan Ermeni, Rum, Yahudi bestekârlar vardır ve bunlardan Ermenilerin sayısı daha çoktur. Emekli İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyelerinden Prof. Dr. Mehmet Demirci müzisyen M. Rakım Erkutlu ile ilgili bir makalesinde konuya şöyle açıklık getirir:

«...Özellikle musiki sanatımız, Osmanlı sınırları içindi çeşitli etnik zümreler arasında ortak bir kültür alanıydı. Musiki tarihimizde bestekâr ve icracı olarak Rum, Ermeni, Yahudi pek çok büyük üstad yer alır. Bu ne güzel bir terkiptir. Farklı din ve kökenlerden gelen insanlar sanat zemininde bir araya geliyorlar, hoca-talebe oluyorlar. Üstelik Rakım Erkutlu bir din adamıdır, cami imamıdır. Bu hüviyetiyle bir Musevi sanatkârdan musiki meşk ediyor ve toplum bunu yadırgamıyor. Bu durum sanatın birleştiriciliğini ve ortak değer olduğunu gösterir. (Bak:M. Demirci, "Doğumunun 140. Yılında M. Rakım Erkutlu", Kadem Dergisi, Ağustos.2012, sayı:4,41-43)"

Bu sebeple Kayseri Musiki Yolcuları eserinin içinde gayr-i Müslim ve dönme musikişinasların hayatlarına yer verilmesi yadırganmamalıdır. Onlar da bizim musikimize, kültürümüze hizmet etmişlerdir.

Sayın Mustafa Çınar bu eseriyle Kayseri musiki tarihine hizmet etmekle kalmamış, Kayseri kültür ve kent tarihine de malzeme sunmuştur. Eserde Kayserili müzisyenlerden eksik isimlerin olması muhtemeldir. Bu eksikliklerden -eğer var ise- yanlış yorumlar çıkartılmamalıdır. Bu, yazarın Ön Söz'ünde belirttiği sebeplerden olduğu gibi, gerçekten ulaşamamaktan da olabilir. Bu eserde ismini bulamayan güfteci, besteci. icracı... sanatçılarımızın hoş karşılama olgunluğunu gösterecekleri kanaatindeyim. Zira yapılan iş hem güç, emek ve zaman isteyen bir iştir.

Türk musiki kültürü ve tarihine ilgi duyanlar için bu eser; bir el kitabı, başucu kitabı olduğu kadar üç yüze yakın Kayserili musikişinasların çocukları ve torunları için özlenen bir hatıra kitabı olmuştur. Eserin yazarı Sayın Mustafa Çınar'ı bu çalışmasından dolayı tebrik ederken tüm sanatseverlere tavsiye ederim.(x)

x) Kitap için bak: Kivılcım Kitap Evi- Hunat Mağazası, KAYSERİ, Tel:0352/231 40 66

ŞAİRİN ÖLÜMÜ (H. RIDVAN ÇONGUR)

Mehmet Şükrü BAŞ
mehmet_sukru_bas@mynet.com

Ne gökte, ne yerdeyiz,
Ne gölde, ne denizdeyiz;
Uçsuz bucaksız sahil,
Balıklar peşimizde!
Neyiz, peki nerdeyiz?

Bu sorunun cevabını nasıl vereyim. Bu sorunun cevabı verilmez ki?
Tarih 14 Mart 2013
Günlerden Perşembe.
Saat on sekiz...

TRT'de bir haber; H.Rıdvan Çongur vefat etti deniliyor.
Donup kalıyorum.

Keşke hiç görmeseydim, keşke tanımasaydım diyorum.

Ben onu yıllar öncesinde Elazığ'da tanıdım. Birkaç kere Hazar Şiir Akşamları ile kitap tanıtım günlerine gelmişti. Daha sonra Afyon Sandıklı ve birkaç ilde yapılan şiir etkinliklerinde beraber olduk. Aramızda önemli bir yaş farkı olmadığından hemencecik kaynaştık. Aynı yemek masasını, aynı oteli beraberce paylaştık; birlikte seyahat, beraber şiir telaffuz ettik.

Yaren olduk, dost olduk.

Rıdvan Çongur, yüreği sevda yüklü bir söz ustasıydı. İnsanları, doğayı, dağları, denizleri, şiiri severdi. Sandıklı'da kendi kendine devrilen devasa bir çınar ağacı üzerinde ikimiz bir karedeydik.

1958 yılında TRT Ankara Radyosu'na giren, daha sonra Yayın ve Planlama Daire Başkanlığı görevini yürüten bu büyük usta TRT'de birçok program, belgesel ve dizinin prodüktörlüğünü yaptı. Doyurucu sesiyle yüzlerce şiir seslendirdi.

O bir yazardı, o bir şairdi ve o bir vefaydı.

Bu vefalı insan 1982 yılında emekliye, ne yazık ki bugün de aramızdan ayrıldı.

Rabbim rahmetini esirgemesin.

Elimde rahmetliden kalan çok değerli bir eser var. Eserin adı SES. Bu seste bir SES var. İşte o SES:

Bir ses yankılanır dağlarda; durma sev!

Kanat çarpan kuş, çiçek açan zambak,

Suda söyleşen balık hey! dinle bak;

“Sev! Durma sev, sev, sev!

Sevginle erit şu demiri, tuncu

Sevmeden yaşamak, ölmek en korkuncu,

Durma sev yoksa dünyalar duracak.”

Ve... Üstadın korktuğu şey oluverdi. Dünyalar duruverdi.

Ama duran dünyada o yoktu.

O gönüllerdeydi.

Bakınız “Hayatımız” başlıklı şiirinde ne diyor büyük usta:

“Dur yok, durak yok;

Koştur dur, boyuna koştur!

Adım başı bin bir engel!

Ne bilen çıkar karşımıza,

Ne bir anlatan olur.”

İşte birkaç satırla hayatın özeti.

İniş çıkışlarla dolu bu hayatı hakikaten ne bilen oluyor, ne de anlatan. Bindik bir marşandize bir yerlere gidiyoruz.

Geliyoruz o son durağa, teker teker iniyoruz.

Sen de iniverdin o son durakta büyük usta.

Seni unutmayacağız.

///

Mehmet Şükrü Baş 20 Mart 2013

GENÇ KALEMLER 100 YAŞINDA...

Türkiye Yazarlar Birliği Sakarya Şubesi Genç Kalemler Dergisi'nin yayımlanmasının 100. yılı dolayısıyla program düzenledi. Yrd.Doç.Dr.Mehmet Özdemir ve Hikâyecî – Yazar Necatî Mert'in de konuşmacı olarak katıldı. "Genç Kalemler 100 Yaşında" konulu toplantıda, sözü ilk olarak Yrd.Doç.Dr.Mehmet Özdemir aldı. Yrd.Doç.Dr.Mehmet Özdemir konuşmasında; Genç Kalemler dergisinin kuruluşundan ve Yeni Lisan makalesinin Türk Edebiyatındaki öneminden bahsettikten sonra, aslında dil ve edebiyat tartışmalarının Genç Kalemler'den önce Selânik'te çıkmakta olan "Çocuk Bahçesi" isimli dergide başlatıldığını şu cümlelerle ifade etti: "Mehmet Emin Yurdakul, Selânik'te çıkmakta olan Çocuk Bahçesi isimli dergiye, Rıza Tevfik'e ithaf ettiği "Ölü Kafası" isimli şiirini gönderir. Bu şiir, 8 Eylül 1905 tarihli Çocuk Bahçesi dergisinde, Rıza Tevfik'in "Türklerin Muhterem Şairi Mehmed Emin Bey'e" yazısı ile birlikte yayımlanır. Bu yazı yeni bir "Hece – Aruz ve Dilde Sadeleşme" tartışması başlatır... Tartışmaya Rıza Tevfik'in dışında Ömer Naci, Raif Necdet, H.Nazım ve Hüseyin Cahit de katılır.

Genç Kalemler dergisinin aslında, önce Manastır'da sonra Selânik'te, İttihat ve Terakki üyelerinden Dr.Nâzım'ın Hukuk öğrencisi olan iki yeğeni İsmail Suphi (daha sonra alacağı ve bugün daha çok tanındığı ismiyle Suphi Ethem) ve Hüseyin Hüsnü Bey tarafından çıkarılan Hüsn ü Şirin dergisinin devamı olduğunu ifade eden Yrd.Doç.Dr.Mehmet Özdemir, konuşmasını şöyle sürdürdü: "'Hüsn ve Şiir", yayımlandığı dönemde Rumeli'nin tek Türk edebiyat ve bilim dergisi olması açısından Türk basın tarihinde önemli bir yere sahiptir. Ayrıca, "Genç Kalemler" dergisinin öncüsü olması açısından da dikkate değerdir. "Hüsn ve Şiir" 8 sayı çıktıktan sonra ismi "Genç Kalemler" olarak değiştirilmiş ve "Genç Kalemler"ın ilk sayısı, "Hüsn ve Şiir"ın devamı olarak "1-9" şeklinde numaralandırılarak yayımlanmıştır. Derginin ismiyle birlikte sahipliği ve sorumlu müdürü de değişmiş ve Derginin mesul müdürlüğüne de İttihat ve Terakki merkez-i Ummîsi'nde kâtip olan Nesimî Sârım getirilmiştir. Bununla beraber, içerik itibarıyla "Genç Kalemler"ın birinci cildinin "Hüsn ve Şiir"den belirgin bir farklılığı olduğu söylenemez. Başyazarı ve yazar kadrosunun önemli bir bölümü de aynı kalmıştır." Bütün bunlar Özdemir'e göre, Genç Kalemler dergisinin İttihat ve Terakki partisi ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Programda söz alan Hikayeci- Yazar Necatî Mert konuşmasında şu tesbitlerde bulundu: "Ömer Seyfettin'in öykü dünyasını yaşadıkları belirlenir. İmparatorluk çözülmektedir. Trablus gider. Balkanlar gider. Harb-i Umumi sonunda elde bir tek Anadolu kalmıştır, o da Sevr'e göre paylaşılacaktır. Kurtuluşu hangi düşünce yönlendirmelidir? "Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak" üçgeninde sıkışılır. Aralarında hiç ortaklık olmayan yahut ancak iki iki, o da kısmen yan yana getirilebilen düşüncelerdir bunlar, öyleyken buluşmaları istenir, bunun imkânsızlığı görülüp biri tercih edildiğinde de onun yetmezliğiyle karşılaşılır.

Öyküsü, yaşadıklarıyla bire bir örtüşür. Konjonktürelidir. Kimileyin İslamcı refleks öne geçer, kimileyin Türkçü veya modernist. Öykülerin duygusal yapıları da çeşitlilik gösterir; kimi serttir, yüksek seslidir; kimi yumuşaktır, aşağıdan konuşur. Ömer Seyfettin babasıyla annesinin üzerindeki hatırasını özgürce benimser, kullanır sanki.

Ömer Seyfettin, "ülkücü", "milliyetçi" bilinir. Bunu fazlasıyla doğrulayan öyküleri var elbette. Ne ki sayılıdır bunlar, onlarda bile "din", "mazi", "gelenek" ihmal edilmez.

Ömer Seyfettin'in dili sadedir. Bu dil öz Türkçe ile karıştırılmamalı. Nurullah Ataç'ın Öz Türkçeciliği Jön Türk döneminin Tasfiyecilik'i ile hemen aynı. Dili, Arapça ve Farsçanın sadece kurallarından değil sözcüklerinden de temizlemek, yerlerine de Türkçelerini, gerekirse Doğu Türkçesinden alıp koymak ister Tasfiyecilik. Ömer Seyfettin, Ali Canip'e yazdığı o ünlü 28 Ocak 1911 tarihli mektubunda bu sözcük milliyetçiliğini eleştirir, "Genç Kalemler"deki yine ünlü o "Yeni Lisan" başlıklı ilk yazısında da eleştirisini daha açık yapar: "Dernek'in arkasına takılıp ... bundan bir düzine asır evvelki günleri yaşayan kavimdaşlarımızın yanına mı gidelim? Bu bir intihardır!"[17] Ömer Seyfettin'in Dernek'ten kastı, Yusuf Akçura'nın gayretiyle 1908 sonunda kurulmuş olan Türk Derneği'dir. Fakat bu milliyetçilik Türk Derneği'yle sınırlı kalmaz; hatta sonradan kurulan –ki içlerinde Yusuf Akçura hep vardır- Türk Yurdu (1911) ve Türk Ocağı (1912) ilk Tasfiyecileri adeta aratır.

Evet, Ömer Seyfettin'in dili sadedir. Klişeden öte bir niteleme bu. Gücünü bu sağlam dil anlayışından alır. Ne mutlu bize ki, hem öykülerin hem de bu dilin çocuklarıyız!"

Etkinlik dinleyicilerin konuşmacılara soruları tamamlandı.

İsmail ÖZMEL Okulumuzda

Cumhuriyet Anadolu Lisesi'nin mesleki tanıtım günleri kapsamında düzenlediği konferansların Nisan ayı konuğu ilimizin tanınmış yazar-şair ve avukatlarından İsmail ÖZMEL'di.

Dil-Edebiyat ve Hukuk konularındaki birikimlerini öğrencilerle paylaşan İsmail ÖZMEL, anlaşma vasıtamız Türkçenin hayatımızdaki önemi üzerinde dururken, Türk dilinin tarihi geçmişinde verdiği önemli eserleri de öğrencilere tanıttı. Edebiyat ürünlerinin toplum hayatındaki kaynaştırıcı ve birleştirici özelliklerine dikkat çeken ÖZMEL, yüzyıllara hükmeden edebi ürünlerin milletimizin varolma mücadelesinin de canlı tanığı olduklarını belirtti. Avukatlık alanındaki mesleki tecrübelerini de gençlerle paylaşan ÖZMEL'e, yetişmiş insan gücüne olan ihtiyacımızı ısrarla vurguladığı konferans sonunda Okul Müdürü İbrahim YİĞİT tarafından çiçek takdim edildi.

karan ofset

■ matbaa ■ form ■ dijital

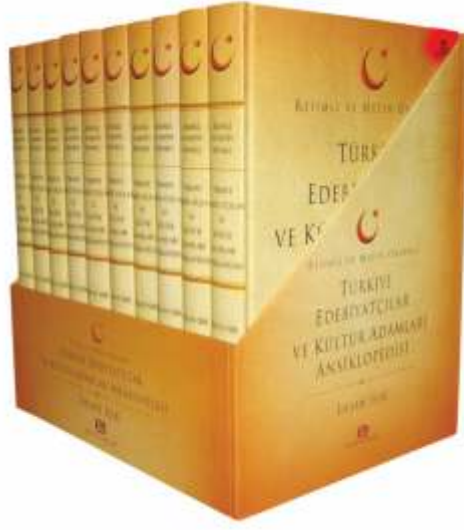
- KURUMSAL KİMLİK
- MATBU EVRAK
- KARTVİZİT
- KATALOG
- AFİŞ - BROŞÜR
- DERGİ - KİTAP
- MASA İSİMLİKLERİ
- SÜREKLİ FORM
- PLAKET
- DAVETİYE
- EŞANTİYON
- CİLT - KAŞE
- TAKVİM
- ETİKET

Tel : 0.388 233 66 22 • **Faks:** 0.388 233 88 11

Gsm: 0.532 706 55 46

e-mail: karanofset@hotmail.com

www.karanofset.com.tr

İHSAN IŞIK

**Türkiye'nin En Büyük
Biyografi Ansiklopedisi**

**EDEBİYATÇILAR ve KÜLTÜR ADAMLARI
ANSİKLOPEDİSİ**

ELVAN YAYINLARI

Sümer 2 Sk. No: 30 / 11 Kızılay / Ankara
Tel: 0312.2298884 (Pbx) Fax: 0312.2298824
ihanelvan@gmail.com www.elvanyayinlari.com